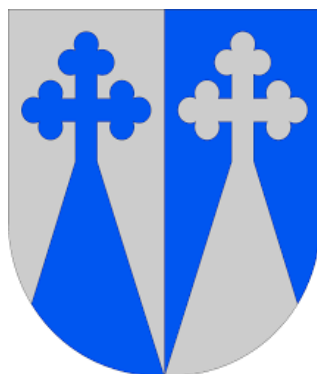
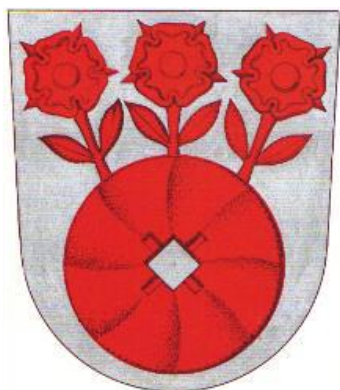


Esteetön Itä-Uusimaa

Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma

2021-2025



Esteettömyys ja saavutettavuus palvelee kaikkia

Irja Suhonen, Projektipäällikkö, TtM, fysioterapeutti

Jukka Suhonen, Esteettömyysasiantuntija, fysioterapeutti

Esipuhe

Itä-Uudenmaan vammaispalvelujen nykytilan kartoitus ja yhteistyön tiivistäminen -projektissa syksyllä 2019 valittiin yhdeksi alueelliseksi kehittämiskohteeksi kuntien yhteisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman laadinta.

Nykytilan kartoituksen yhteydessä esille tullut ”Esteetön Sipoo 2017–2020, Esteettömyys palvelee kaikkia” –ohjelma ja sen positiiviset vaikutukset Sipoossa oli peruste alueellisen ohjelman laadinnan käynnistämiseksi.

Tässä Itä-Uudenmaan alueellisessa esteettömyys- ja saavutettavuusohjelmassa esitetään visio ja tavoitteet esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi alueen kunnissa sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi tulevien viiden vuoden aikana.

Itä-Uudenmaan kuntien strategioiden ja niiden toteuttamisohjelmien toimintaa ohjaavien arvojen - palveluallttius, avoimuus ja kekseliäisyys, luovuus, vastuullisuus, yhdessä toisiamme arvostaen, rohkeasti, joustavasti tulee näkyä myös esteettömän ja saavutettavan ympäristön ja palvelujen edistämisenä. Esteettömyys- ja saavutettavuusasioiden huomioon ottaminen lisää Itä-Uudenmaan kuntien vetovoimaa ja tuo esille kuntien halun huolehtia asukkaistaan ja toivottaa uudet asukkaat tervetulleiksi Itä-Uudellemaalle.

Esteettömän ja saavutettavan ympäristön rakentaminen edellyttää kaikilta toimijoilta tietoa esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä myönteistä asennetta siihen. Esteettömyys on yksi tärkeä laadun ulottuvuus. Tavoitteena on, että esteettömyys ja saavutettavuus nähdään ensisijaisena, kaikkia hyödyttävänä ja taloudellisena toimintamallina, joka on osa kestävästä kehitystä. Esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on kyse ihmisten moninaisuuden huomioimisesta. Tämä koskee niin rakennettua ympäristöä kuin palveluja, viestintää ja asenteita.

Esteetön ympäristö ja palvelut saavutetaan eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä ja vuorovaikutteisella suunnittelulla, jossa käyttäjäkeskeisyys on otettu huomioon. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kaikkien osapuolten sitoutumista esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman toimeenpanoon sekä sen varmistavaan ohjintaan, seurantaan ja valvontaan.

Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman toteuttamisella halutaan yhdessä kehittää koko Itä-Uuttamaata, tuottaa ja korjata palveluita ja tehdä ympäristöä esteettömäksi ja saavuttavaksi kaikille alueen asukkaille. Esteettömyys palvelee lapsiperheitä, ikääntyviä, tilapäisesti toimintarajoitteisia, toimintaesteisiä - meitä kaikkia.

Esipuhe

Sisältö

1 JOHDANTO	5
2 Esteettömyys ja saavutettavuus	6
2.1 Esteettömyys	6
2.2 Saavutettavuus	7
3 Alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman laatimisprosessi	7
3.1 Kuntien edustajat	8
3.2 Työryhmien työskentely ja aikataulu	8
3.3 Ulkopuoliset asiantuntijat työryhmän tapaamisissa	9
3.4 Miksi esteettömyys- ja saavutettavuus on tärkeää – Sipoon edustajien puheenvuoro ensimmäisen tapaamisen yhteydessä	9
4 Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä lainsäädäntö	10
4.1 Rakennettu ympäristö	10
4.1.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki ja asetus(MRL 5§, 117 d§, 167 § ja MRA 53§)	11
4.1.2 Suomen rakentamismääräyskokoelma	11
4.1.3 Pelastuslaki	12
4.1.3.1 Kiinteistöjen pelastustiet 11 §	12
4.1.3.2 Laitteiden kunnossapito 12 §	12
4.2 Liikkuminen	12
4.2.1 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus	13
4.3 Kommunikointi, tiedonsaanti ja palvelut	13
4.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	13
4.3.1.1 Saavutettavuusdirektiivi	13
4.4 Asenteet	14
4.4.1 Suomen perustuslaki (6 §)	14
4.4.2 Yhdenvertaisuuslaki (5 § ja 8 §)	14
4.4.3 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (artiklat 2., 4., 5. ja 9.)	15
5 Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman visio ja tavoitteet	15
5.1 Visio	15
5.2 Tavoitteet	15
5.2.1 Esteetön kunta	16
5.2.2 Toimiva arki ja mahdollisuus osallistua	16
5.2.3 Ympäristö ja rakennukset ihmisiä varten	16
5.2.4 Pääsy palveluihin ja vapaus liikkumiseen	16

6 Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman yleiset toimenpiteet	17
6.1 Toimenpiteet	17
7 Kuntakohtaiset suunnitelmat esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi	18
7.1 Askola	18
7.1.1 Havainnoiva esteettömyyskartoituskävely	19
7.1.2 Muita työryhmän esittämiä kohteita ja asioita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi.....	19
7.2 Lapinjärvi	19
7.2.1 Muistiystävällinen keskustaaajama	19
7.2.2 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi.....	20
7.3 Loviisa.....	21
7.3.1 Esteettömyyskartoituskävely 2019	21
7.3.2 Vammaisneuvoston lausunto Loviisan esteettömyyden tilasta vuonna 2020	21
7.3.3 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi.....	22
7.4 Porvoo	22
7.4.1 Porvoon pääkirjaston esteettömyyskartoitus	23
7.4.2 Porvoon vammaisneuvoston esitys Porvoon esteettömyyden edistämisestä.....	23
7.4.2.1 Julkiset rakennukset.....	23
7.4.2.2 Kaupunkiympäristö.....	23
7.4.2.3 Sosiaali- ja terveystalvet	24
7.4.2.4 Liikuntapalvelut	24
7.4.2.5 Yksityiset toimijat.....	25
7.4.3 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi	25
7.5 Sipoo	25
7.5.1 Esteetön Sipoo-ohjelma	25
7.5.2 Työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi.....	26
7.5.2.1 Puisto- ja viheralueet.....	26
7.5.2.2 Keskusympäristö.....	26
7.5.2.3 Yksityiset toimijat.....	27
7.5.2.4 NIKKILÄN esteettömyyskartoituskävelyn tarkastuskävely 20.10.2020 yhteydessä esille tulleet asiat.....	28
8 Havainnoiva esteettömyys- ja saavutettavuuskartoitus	29
8.1 Esteettömyystyöryhmä ja koollekutsuja.....	30
8.2 Esteettömyyskartoitukseen tarvittavat mittausväkalut ja tarvikkeet.....	31
8.2.1 Rullamitta	31
8.2.2 Kamera	31
8.2.3 Kaltevuusmittari	32
8.2.4 Jousivaaka.....	32
8.3 Esteettömyyskartoituskävelyn toteutus.....	32

8.4 Toimenpiteiden luokittelu	33
8.5 ESKEH lomakkeet - Rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitusmenetelmä.....	33
8.6 Raportti	34
8.7 Yhteistyö vastuutahojen kanssa tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi	34
9 Itä-Uudenmaan kuntien sitoutuminen alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman toteutukseen ja seurantaan.....	35
9.1 Kuntien työryhmien koollekutsujat ja alueellisen työryhmän jatkotyöskentely	36
10 Yhteenveto	36
10.1 Työryhmän jäsenen mietteitä	37

Lähteet

Liitteet

- Liite 1 Tietoa kuntien esteettömyystyön tueksi, Johanna Hätönen
- Liite 2 Esteettömyys näkövammaisten näkökulmasta, Juha Sylberg
- Liite 3 Saavutettavuus verkkopalveluissa, Tapio Haanperä
- Liite 4 Miksi pykälien mukaan suunniteltu ei ole esteetöntä? Minna Nyström-Järvinen
- Liite 5 Palveluopas henkilöstön perehdytykseen
- Liite 6 Yleisiä esteettömyyttä edistäviä suunnitteluperiaatteita
- Liite 7 Toimenpiteiden luokittelu
- Liite 8 Esteettömyyskartoituksen mittausohjeet
- Liite 9 ESKEH Rakennusten kartoituslomakkeet osa 1
- Liite 10 ESKEH Rakennusten kartoituslomakkeet osa 2
- Liite 11 ESKEH Ulkoalueiden kartoituslomakkeet

1 JOHDANTO

Esteettömyys ja saavutettavuus tarkoittavat sitä, että fyysinen, sosiaalinen ja psyykinen ympäristö, palvelut, tiedonsaanti sekä asenteet ovat sellaisia, että jokainen henkilö ominaisuuksistaan riippumatta pystyy toimimaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta ei tule nähdä erityisratkaisuna, vaan kaikkien kuntalaisten liikkumista, osallistumista ja toimintaa helpottavana kunnan tapana toimia. Esteetön rakennettu ympäristö ja palvelujen hyvä saavutettavuus parantavat jokaisen elämänlaatua ja luovat erityisesti eri tavoin toimintaesteisille ja ikääntyville edellytyksiä elää itsenäisesti.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitys korostuu tulevien vuosien aikana myös täällä Itä-Uudellamaalla, kun ikä-ihmisten määrä alueellamme kasvaa. Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan alueemme kunnissa yli 75 vuotiaiden määrä tuplaantuu seuraavan 20 vuoden aikana.

Kotona asuminen ja esteettömyyskorjauksiin panostaminen on huomattavasti edullisempaa kuin palveluasuminen, vaikka kotipalveluja tuotaisiinkin usein kotiin. Esteettömät ja toimivat ratkaisut helpottavat kaikkien ihmisten liikkumista ja toimintaa. Kun oviaukot, kulkuväylät ja -reitit sekä tilat ovat tarpeeksi väljiä, luiskat loivia, hissejä on tarpeellisissa paikoissa eikä ylimääräisiä kynnyksiä ole, niin silloin toimiminen, asuminen ja asioiminen sujuvat kaikilta vaivattomammin.

Jos esteettömyys huomioidaan suunnittelussa heti alusta asti ja toteutetaan tehokkaasti, se ei aiheuta merkittäviä kustannuksia. Pienillä muutoksilla ja parhaimmillaan pelkillä toimintatavan muutoksilla saadaan aikaan huomattavia parannuksia tilojen esteettömyydessä, turvallisuudessa ja käytettävyydessä.

Kunnan ja muiden viranomaisten lisäksi myös palveluja tarjoavat yritykset ja yhdistykset ovat lain mukaan velvollisia tekemään kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida, saada koulutusta, työtä samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman tavoitteilla tähdätään Itä-Uudenmaan kehittämiseen, palveluiden tuottamiseen, rakentamiseen ja korjaamiseen kaikille asukkaille esteettömäksi ja saavutettaviksi. Alueellisessa ohjelmassa määritellään esteettömyyden edistämisen tavoitteet, keinot ja seuranta.

Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman valmistelussa huomioidaan kuntien ohjelmat ja selvitykset, joiden tavoitteet ja toimenpiteet tähtäävät kohti esteettömämpää elinympäristöä ja saavutettavampia palveluja.

2 Esteettömyys ja saavutettavuus

Esteettömyys on parhaimmillaan lähes näkymätöntä, mutta se ei synny itsestään. Ympäristö ja rakennukset on suunniteltava ja rakennettava siten, että jokainen iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä ja fyysisestä toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluja. Esteettömyys ja saavutettavuus takaavat yhdessä jokaiselle yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.

Jotta esteettömyyttä ja saavutettavuutta voidaan edistää kokonaisvaltaisesti, tulee esteettömyysnäkökulman olla mukana kaikessa suunnittelussa niin fyysisen ympäristön kuin palvelujen suunnittelussa. Ratkaisuissa tulee huomioida myös asenteet ja palvelukulttuuri.

Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen panostaminen on yhteiskuntataloudellisesti kannattavaa. Suhteellisen yksinkertaisilla toimenpiteillä ja pienillä kustannuksilla voidaan muuttaa esimerkiksi tietoa, toimintoja ja fyysinen ympäristö sellaisiksi, että toimintaesteiset voivat osallistua yhteiskuntaan. Näin saadaan asukkaat voimaan paremmin, kouluttautumaan ja sijoittumaan työelämään. Nämä osaltaan vaikuttavat positiivisesti myös ihmisten terveydentilaan. Mitä paremmin yhteiskunta sopeutetaan siihen, että kaikki pääsevät siihen osallistumaan, sitä vähemmän on tarvetta kunnan ja muiden viranomaisten ylläpitämiin henkilökohtaisiin tukitoimenpiteisiin.

2.1 Esteettömyys

Termillä esteettömyys viitataan fyysiseen ympäristöön, kuten rakennuksiin, ulkoalueisiin ja liikennevälineisiin. Esteettömyys tarkoittaa kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista työntekoon, opiskeluun, harrastuksiin ja kulttuuriin.

Esteetön ympäristö on turvallinen ja toimiva. Pienillä muutoksilla ja parhaimmillaan pelkillä toimintatavan muutoksilla saadaan aikaan huomattavia parannuksia tilojen esteettömyydessä, turvallisuudessa ja käytettävyydessä. Pitkällä aikavälillä esteettömyys tulee edullisemmaksi, sillä tilojen toimivuus vähentää muutostarvetta, lisää eri toimintojen sujuvuutta ja nopeuttaa esimerkiksi kaupoissa suurten ihmismäärien asiointia ja siirtymistä paikasta toiseen.

Esteetön ympäristö on välttämätön etenkin eri tavoin toimintaesteisille ja lastenvaunujen, pyörän tai raskaiden kantamusten kanssa kulkeville sekä ikääntyville, jotta he voivat toimia arjessa yhdenvertaisella tavalla. Esteetön toimintaympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimintakykynsä perusteella.

Toimimisen esteitä yleisesti aiheuttavat etäisyydet ja tasoerot, epätasaisuus, tilan riittämättömyys, kohteiden sijoittelu ulottumattomiin, ovien tms. raskaus, puutteet turvallisuudessa, vaikeasti hahmotettavissa oleva ympäristö tai palvelu, kommunikaatio-ongelmat ja allergeenit sekä voimakkaat haju- ja mielliset vaikutukset. Lisäksi huono tai epätasainen valaistus, heikot kontrastit, opasteiden puuttuminen ja liian kapeat kulkuväylät vaikeuttavat toimimista ja palvelujen saavutettavuutta.

Esteetön ympäristö mahdollistaa itsenäisen asumisen ja asioimisen monille, jotka huonosti suunnitellussa ja toteutetussa ympäristössä olisivat toisten avun varassa. Esteettömyys helpottaa suuresti myös esimerkiksi tavaroiden kuljettamista, siivousta ja tilojen huoltoa.

2.2 Saavutettavuus

Termillä saavutettavuus tarkoitetaan verkko- ja muiden palvelujen sekä viestinnän soveltuvuutta kaikille. Toisinaan käytetään ainoastaan termiä esteettömyys, mutta sillä tarkoitetaan myös laajasti esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

Saavutettavuus merkitsee palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Digitaalisten ympäristöjen, kuten verkkosivustojen saavutettavuudessa on otettava huomioon se, että kaikki pystyvät yhtäläisesti käyttämään sivustoja sekä ymmärtämään niiden sisällön. Vammaisten henkilöiden kohdalla verkkosivujen saavutettavuus voi tarkoittaa myös sitä, että sisällöt on luettavissa myös erilaisilla apuvälineillä, kuten ruudunlukuohjelmalla. Kuurojen ja kuulovammaisten kohdalla saavutettavuus varmistetaan muun muassa ottamalla ajanvarauspuhelimien rinnalle käyttöön heidän tarpeisiinsa kehitetyt tekniikat.

Saavutettavuusdirektiivin piiriin kuuluu Suomessa julkisen hallinnon ja julkista hallintotehtävää hoitavien organisaatioiden verkkosivustot ja mobiilisovellukset. Saavutettavuusdirektiivin toimeenpaneva kansallinen lainsäädäntö, laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, astui voimaan 1.4.2019.

Saavutettavuus perustuu ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun ja syrjimättömyyteen. Ketään ei saa asettaa muita huonompaan asemaan syntyperän, iän, sukupuolen, vamman tai muun henkilön ominaisuuteen liittyvän syyn vuoksi. Saavutettavuus liittyy suunnittele kaikille -periaatteeseen (englanniksi Design for All tai Universal Design). Suunnittele kaikille -periaatteen tarkoituksena on huomioida erilaiset käyttäjät jo heti suunnittelun alusta asti ja toteuttaa yksi palvelu, jota kaikki erilaiset ihmiset voivat hyödyntää.

3 Alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman laadintamisprosessi

Itä-Uudenmaan vammaispalvelujen nykytilan kartoitus ja yhteistyön tiivistäminen -projektissa syksyllä 2019 valittiin yhdeksi kehittämiskohteeksi alueen kuntien yhteisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman laadinta.

Nykytilan kartoituksen yhteydessä esille tullut ”Esteetön Sipoo 2017–2020, Esteettömyys palvelee kaikkia” -ohjelma ja sen positiiviset tulokset Sipoossa vaikuttivat keskeisesti alueellisen ohjelman laadinnan käynnistämiseen.

Kaikki alueen projektissa mukana olevat kunnat – Askola, Lapinjärvi, Loviisa, Porvoo ja Sipoo -sitoutuivat mukaan alueellisen ohjelman laadintaan. Työryhmän jäsenet esittivät heti ohjelman laadinnan ensi tapaamisessa, että ohjelman laadinnassa huomioidaan kuntien ominaispiirteet.

3.1 Kuntien edustajat

Alueen kuntien vammais- ja vanhusneuvostoja pyydettiin valitsemaan edustajansa tulevaan työryhmään. Tämän lisäksi projektissa mukana olevia kuntia pyydettiin nimeämään edustajansa eri toimialoilta. Kaikista kunnista vanhusneuvostot eivät nimenneet edustajaansa ohjelmaa valmistelemaan työryhmään.

Ohjelman laadintaan osallistuvat alueen kunnista seuraavat henkilöt:

- Askola: Susanna Kortelainen/Terhi Korhonen,
Mirja Juusti vammaisneuvoston puheenjohtaja
- Lapinjärvi: Tiia Gustavson, Hanna Lindroos, (Aki Kantele*), Kristiina Tikkala **
Pauli Ritola vanhus- ja vammaisneuvoston edustaja
- Loviisa: Johnny Haataja, Suvi Peltola, Päivi Hämäläinen,
Monica Sund, Merja Grönberg
Jonas Lindström, vammaisneuvoston edustaja
Ilkka Relander vanhusneuvoston edustaja*
- Porvoo: Ninni Heinonen, Anne Rihtniemi-Rauh,
Sara Tallsten, Kirsi Oksanen
Johanna Aaltonen, vammaisneuvoston puheenjohtaja
Ros-Mari Aarttila vanhusneuvoston edustaja
- Sipoo: Pietu Pankkonen, Ilona Heikkinen,
Jukka Suhonen, Tuula Wackström, Rita Lönnroth***
Tuula Räikkönen, vammaisneuvoston puheenjohtaja
Maija-Liisa Sahlbom vanhusneuvoston edustaja
- *osallistui alkutapaamiseen
** aloitti ryhmässä 23.11.2020
*** lopetti työryhmässä 6.10.2020

3.2 Työryhmien työskentely ja aikataulu

Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma laadittiin viiden (5) kuukauden aikana. Työryhmien tapaamisia oli yhteensä 19 kertaa aikavälillä 23.8.2020-22.1.2021. Kaikki tapaamiset tapahtuivat Teamsin välityksellä.

Alueellista esteettömyys- ja saavutettavuusohjelmaa valmisteleavassa työryhmässä oli alueen vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajien lisäksi kuntien vanhus- ja vammaispalvelujen -, kuntasuunnittelun ja -tekniikan -, rakennusvalvonnan -, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen sekä sivistystoimen edustajia. Alueellisen ohjelman laadinta tapahtui pientyöryhmien ja laajan, kaikkien jäsenten yhteisissä tapaamisissa. Vanhus- ja vammaisneuvostojen sekä kuntien vanhus- ja vammaispalvelujen edustajat tapasivat yhteisten tapaamistensa lisäksi ohjelman valmistelun aikana kaikki pientyöryhmät.

Asiantuntijana työryhmässä toimi rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittaja Jukka Suhonen. Ohjelmaa koordinoi ja laadinnasta vastasi Itä-Uudenmaan vammaispalvelujen yhteistyön tiivistäminen -projektin projektipäällikkö Irja Suhonen.

3.3 Ulkopuoliset asiantuntijat työryhmän tapaamisissa

Työryhmien tapaamisiin kutsuttiin myös ulkopuolisia esteettömyys- ja saavutettavuusasiantuntijoita. He luennoivat laajoissa työryhmätapaamisissa:

- Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksen vastaava esteettömyysasiantuntija Johanna Hättönen – tietoa kuntien esteettömyystyön tueksi (Liite 1)
- Näkövammaistenliiton esteettömyysasiantuntija Juha Sylberg – esteettömyys näkövammaisten näkökulmasta (Liite 2)
- Kehitysvammaliiton saavutettavuusasiantuntija Tapio Haanperä – saavutettavuus verkkopalveluissa (Liite 3)
- Arkkitehti, tutkintovastaava Rakennusarkkitehdin tutkinto-ohjelma TAMK Minna Nyström-Järvinen – Miksi pykälien mukaan suunniteltu ei ole esteetöntä?(Liite 4)
- Alueen kuntien viestintäsuunnittelijat – verkkosivujen saavutettavuus ja selkeä kieli (Euroopan unionin direktiivi julkisten elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta EU 2016/2102 "saavutettavuusdirektiivi")
- Rakennetun ympäristön rekisteröity esteettömyyskartoittaja (Invalidiliitto), diplomi-insinööri Maija Aatelo – Porvoon pääkirjaston esteettömyyskartoitus (osittainen)

3.4 Miksi esteettömyys- ja saavutettavuus on tärkeää – Sipoon edustajien puheenvuoro ensimmäisen tapaamisen yhteydessä

Kun liikuntavammainen on lähdössä johonkin uuteen kohteeseen, tulee usein soitettua etukäteen paikan esteettömyydestä: onko portaita, mahtuuko apuväline hissiin. Toisinaan käy niin, että asiakaspalvelun tai vahtimestarin mukaan portaita ei ole, mutta perillä pari askelmaa ilmaantuu estämään etenemistä. Vammaaton henkilö ei niitä edes huomaa. Jos portaikon jokainen askelma olisi pari metriä korkea, vammaaton olisi samassa asemassa, ja ihmettelisi rakennusratkaisua. - Tilaisuuksia järjestetään myös esteellisissä tiloissa, joihin apuvälineillä ei pääse. Entä jos vaikkapa punatukkaisia tai silmälaseja käyttäviä estettäisiin osallistumasta tilaisuuksiin? Ei tuntuisi oikeudenmukaiselta. Vammaisten kohdalla esteettömyyteen suhtaudutaan kepeästi, vaikka välillinenkin estäminen on lainvastainen teko.

Sipoon esteettömyystyöryhmä koostui viranhaltijoista, jotka näkivät asian tärkeyden ja suhtautuivat aiheeseen innostuneesti. Esteettömyyskävelyllä huomatuista kohteista osa korjattiin jo ennen kuin asioita oli saatu edes prosessissa kirjatuiksi! Tehtiin myös invataksierros, jossa viranhaltijat istuivat pyörätuoleihin kiinnitettynä matkan ajan. Epätasaisuudet ja kynnykset ajoreitillä lisäävät kipua, ja jos vartalon tai niskan hallinnassa on ongelmia, pää voi retkahdella, vartalo heittelehtiä. Kokemus auttoi ymmärtämään asiaa, vakuuttivat ajelulla mukana olleet, ja korjauksia tehtiin taas.

Esteettömyysohjelman on tarpeen sisältää yksityiskohtaista tietoa esteettömistä ratkaisuksista. Ei ole itsestäänselvyys, että rakennusten tai ympäristön uudisrakentaminen toteuttaa esteettömyyttä- esimerkiksi katukivetykset voidaan valita niin, että kaltevuus on liian jyrkkä, ja siksi ne ovat hyvin vaikeita ylitettäviä ja aiheuttavat myös kipua apuvälineenkäyttäjille.

Esteettömyys on edellytys yhdenvertaisuuden toteutumiselle, mutta se tuo aina hyötyjä muillekin käyttäjryhmille. Jos lähiluontoon suunnitellaan esteettömiä reittejä tai uimarannoille esteetön uintimahdollisuus, lapsiperheet ja ikääntyneetkin hyötyvät näistä.

Esteettömyys voi olla vetovoimatekijä kunnalle. Arvovalintakin se on. Vähimmäisvaatimuksena tietenkin voimassa olevien lakien noudattaminen. Yksityissektorikin tulee haastaa mukaan esteettömyyden huomioimiseen. – Toivon, että sama innostus, joka Sipoossa on ollut, tarttuisi muihinkin kuntiin, ja työryhmään löytyisi innostuneita ihmisiä viemään alueellista esteettömyyttä eteenpäin ja toteutukseen asti.

4 Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä lainsäädäntö

Perustuslaki kieltää syrjinnän muun muassa terveydentilan ja vammaisuuden perusteella. Rakennettuun ympäristöön, liikkumiseen, kommunikointiin ja asenteisiin on lisäksi olemassa lainsäädäntöä, joka ohjaa toimintaamme yhteiskunnassa.

Toimintaa ohjaavat muun muassa seuraavat lait ja asetukset: maankäyttö- ja rakennuslaki, maankäyttö- ja rakennusasetus (2000), valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (2018), tieliikennelaki (2020), raideliikennelaki (2019), saavutettavuusdirektiivi (2016), laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (2019), Suomen perustuslaki (2000), yhdenvertaisuuslaki (2015) rikoslaki (1995), tasa-arvolaki (2015), hallintolaki (2003), yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2016).

4.1 Rakennettu ympäristö

Selkeimmin esteettömyyttä on suoraan säännelty rakennetun ympäristön alueella. Esteettömyyden huomioiminen jo kaavoitusvaiheessa on tulevan rakennetun ympäristön laadun kannalta tärkeää. Kaavoituksella voidaan vaikuttaa rakennusten ohella myös katukuvaan, katujen, aukioiden, puistojen ja rakennusten välisen tilan esteettömyyteen. Kaavoituksessa huomioidaan myös tilat saatto liikenteelle. Tällä tarkoitetaan sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä olevaa liikennealuetta, johon esimerkiksi taksien on mahdollista pysähtyä tuomaan tai noutamaan asiakkaita.

Asunnon rakentaminen siten, että se on helposti muunneltavissa esteettömäksi, mahdollistaa asumisen omistajan ikääntyessä ja helpottaa myös asunnon myymistä eteenpäin. Esteettömien asuntojen kysyntä on kasvanut jatkuvasti. Esteetön asunto on toimiva myös tilapäisen liikuntaesteiden sattuessa. Vuodesta 1994 alkaen on rakentamismääräyksissä veloitettu, että nelikerroksiset asuinrakennukset on varustettava hissillä. Vuonna 2005 määräyksissä edellytettiin, että myös kolmikerroksisiin asuinrakennuksiin tulisi rakentaa hissi.

Määräysten ja ohjeiden voidaan nähdä asettavan esteettömälle ympäristölle vähimmäis- ja enimmäisvaatimukset. Mikään ei kuitenkaan estä tekemästä laadukkaampaa ympäristöä. Erityisesti laajalle käyttäjäryhmälle tarkoitettujen rakennusten tulee olla esteettömyydeltään korkeatasoisia. Tällaisia kohteita ovat muun muassa uimahallit, kirjastot, vanhusten palvelutalot ja esimerkiksi koulut niin oppilaiden kuin iltakäytönkin kannalta.

Ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013–2017 tuloksena oli, että Suomessa tarvitaan miljoona esteetöntä asuntoa vuoteen 2030 mennessä. Esteettömien asuntojen tarvittavasta määrästä arvioitiin nyt olevan olemassa noin kolmasosa. Uudisrakentamisen kautta on

tavoitteena saada yksi kolmasosa ja korjausrakentamisen kautta yksi kolmasosa lisää esteettömiä asuntoja. Siksi on tärkeää että korjausrakentamiseen liitetään aina esteettömyyttä parantavia toimenpiteitä.

4.1.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki ja asetus(MRL 5§, 117 d§, 167 § ja MRA 53§)

Esteettömän ympäristön vaatimukset perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen yleisissä tavoitteissa mainittuun sosiaalisesti kestävä kehityksen ajatukseen ja liikkumisen tasa-arvoon. Eri väestöryhmien tarpeet tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja rakentamisessa.

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista.

Rakennusten tulee olla tarkoitustaan vastaavia, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää. Niiden tulee olla soveltuvia myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.

Rakennettu ympäristö on pidettävä rakennusluvan mukaisessa käytössä ja siistissä kunnossa. Kunnan määräämä viranomaisen osaltaan valvoo, että liikenneväylät, kadut, torit ja katu-aukiot sekä puistot ja oleskeluun tarkoitetut ulkotilat täyttävät hyvän kaupunkikuvan ja viihtyisyyden vaatimukset. Kevyen liikenteen väylät tulee säilyttää liikkumiselle esteettöminä ja turvallisina.

Hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevan sellaisen liike- ja palvelutilan, johon tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä, sekä näiden rakennuspaikan tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut. Julkiset tilat ja muut toimitilat tarkoittavat muita kuin asumiseen liittyviä tiloja.

4.1.2 Suomen rakentamismääräyskokoelma

Suomen rakentamismääräyskokoelmassa annetaan määräyksiä ja ohjeita esteettömästä rakentamisesta ja ympäristöstä (F1, F2, G1). Rakentamismääräyskokoelman esteettömyyttä koskevat määräykset ovat uudisrakentamisessa aina velvoittavia ja korjaus- ja muutostyössä tapauskohtaisesti sovellettavaksi tulevia. Rakennettu ympäristö tarkoittaa asuinrakennuksia, mutta myös muita kuin asuinrakennuksia sekä ulkoalueita.

Esteettömyysvaatimukset on tuotu yhteen asetukseen ja ne on koordinoitu käyttöturvallisuutta, paloturvallisuutta ja asuntosuunnittelua koskevien asetusten kanssa. Asetus on velvoittava ja ohje kertoo asetuksen mukaisista toteuttamistavoista. Asetuksen myötä esteettömän rakentamisen mitat täsmentyvät, kuntien väliset erot tulkinnoissa vähenevät ja vaatimukset voidaan kohdentaa tarkemmin tilojen käyttötarkoituksen mukaan.

Rakennuksen ominaisuudet tarkoittavat tässä yhteydessä rakennuksen ja tilojen rakenteita sekä kulttuurihistoriallisia arvoja. Tarkoituksenmukaisuus tulee esille siinä mitä yleisemmässä käytössä rakennus on, sitä enemmän painottuu rakennuksen yhdenvertaisen käytön mahdollistaminen. Mitä

rajatumpi joukko käyttää rakennusta, sitä enemmän on merkitystä taloudellisilla näkökohdilla. Huomioon otettavia kohtia esteettömyyden suhteen rakennuksessa ovat rakennukseen johtava kulkuväylä, sisäänkäynti, ovet, sisäinen kulkuväylä, rakennuksen muut tilat, yhteys tasojen välillä, wc- ja pesutilat, muu hygieniatila, kokoontumistilat sekä majoitustilat.

4.1.3 Pelastuslaki

Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että uloskäytävät ja kulkureitit niille pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä ja muutenkin sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti.

Uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää tavaraa. Uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella. (28.12.2018/1353)

4.1.3.1 Kiinteistöjen pelastustiet 11 §

Kiinteistön omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että hälytysajoneuvoille tarkoitetut ajotiet ja muut kulkuyhteydet (pelastustiet) pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä ja että ne on merkitty asianmukaisesti.

Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä. Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pelastustien merkitsemisestä. (28.12.2018/1353)

4.1.3.2 Laitteiden kunnossapito 12 §

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus;
- 5) väestönsuojien varusteet ja laitteet.

Edellä mainituista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

4.2 Liikkuminen

Liikkuessamme kaikkien tulisi pystyä käyttämään liikennevälineitä ja palveluja. Koko matkaketjun tulisi olla saavutettava ja esteetön: kevytliikenne, pysäköinti, terminaali- ja pysäkkialueet, liikennevälineet sekä Informaatio ja palvelu. Tieliikennelaki (2020) ja Raideliikennelaki (2019).

4.2.1 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikkumisesteisen (LE) pysäköintitunnus korvasi vammaisen pysäköintiluvan 1.6.2020 alkaen. Ennen 1.6.2020 myönnetyt vammaisen pysäköintiluvut ovat voimassa normaalisti luvan voimassaolon loppuun asti.

Autopaikoista tulee kahden olla liikkumisesteisten käyttöön soveltuvaa autopaikkaa 50 ensimmäistä pysäköintipaikkaa kohden ja sen jälkeen yhden alkavaa 50 paikkaa kohden. Etäisyys LE-autopaikalta sisäänkäynnille saa olla korkeintaan 10 metriä. Liikkumisesteisten autopaikat tulee sijoittaa rakennukseen pääsyn kannalta mahdollisimman lähelle esteetöntä sisäänkäyntiä ja ne tulee merkitä kansainvälisellä liikkumisesteisen Isa-tunnuksella (International Symbol of Access).

4.3 Kommunikointi, tiedonsaanti ja palvelut

Hallintolain 6§ edellyttää viranomaisen kohtelevan hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Palvelut tulee tuottaa niin, että ne ovat myös erityisryhmien saatavilla. Viranomaisen on käytettävä viestinnässään asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja näin varmistettava palvelun helppokäyttöisyys. Laki määrittelee, että tieto pitää olla saavutettavissa, monikanavaista ja kaikilla tulee olla mahdollisuus ilmaista itseään ja pitää yhteyttä muihin.

Verkkosivujen ja mobiilisovellusten sekä niiden sisältöjen on oltava sellaisia, että kuka tahansa voi niitä käyttää ja ymmärtää mitä niissä sanotaan. Kansallisten tuomioistuinten, Euroopan Unionin tuomioistuimen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöt ovat keskeisessä roolissa yhdenvertaisuuteen liittyvän oikeustilan kehittymisessä. (Saavutettavuusdirektiivi 2016).

4.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta säädetään julkisen sektorin verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle asetetuista minimitason vaatimuksista, saavutettavuuden toteutumisen valvonnasta ja viranomaisten velvoitteista liittyen digitaalisten palvelujen järjestämiseen yleisölle. Laki tuli voimaan 1.4.2019 ja sillä toimeenpannaan saavutettavuusdirektiivi Suomessa. Lain saavutettavuusvaatimusten neuvonnasta ja valvonnasta vastaa Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuuden valvonnan yksikkö. Viestinnällä vaikutetaan asenteisiin.

Alueellisella ohjelmalla edistetään kuntalaisten yhdenvertaisuutta pyrkimällä varmistamaan, että kaikessa tiedottamisessa ei nojauduta vain yhteen viestinnän muotoon. Monimuotoisella tiedottamisella varmistetaan myös näkö- ja kuulovammaisten saavutettava ja esteetön tiedonsaanti.

4.3.1.1 Saavutettavuusdirektiivi

EU-parlamentti hyväksyi 26.10.2016 direktiivin julkisen sektorin verkkopalveluiden saavutettavuudesta. Direktiivillä on määrä parantaa julkisten sivustojen ja sovellusten käytettävyyttä kaikkien kansalaisten, mutta erityisesti toimintaesteisten kannalta.

EU-direktiivi verkkopalveluiden saavutettavuudesta perustuu standardeihin, joiden mukaan sivustoilla pitäisi esimerkiksi olla kuville vastineet tekstimuodossa. Sivustoja pitäisi voida myös selata ilman hiirtä.

Verkkopalvelun suunnittelussa erityisryhmien tarpeiden huomioiminen parantaa koko palvelun käytettävyyttä. Kuntien tulee aina tarjota vaihtoehtoisia yhteydenottotapoja niille, jotka eivät käytä sähköisiä palveluja. Toisaalta pitää myös osata hyödyntää digitalisoinnin mahdollistavia ratkaisuja kuten ajanvarausten ja kyselyjen tekeminen sähköpostitse tai takaisinsoittojärjestelmällä.

4.4 Asenteet

Elämän moninaisuuden huomioon ottaminen on asennekysymys. Yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä säädetään mm. Suomen perustuslaissa (2000), yhdenvertaisuuslaissa (2015), laissa naisten ja miesten tasa-arvosta (2015) sekä rikoslaissa (1995).

Perustuslain mukaisten yksilön perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuslain mukaisen yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää kunnilta ympäristöjen esteettömyydestä ja palvelujen saavutettavuudesta huolehtimista. Perustuslain ja yhdenvertaisuuslain lisäksi myös vammaispalvelulaki edellyttää kunnilta elinolojen ja yleisten palvelujen kehittämistä kaikille toimiviksi ja sopiviksi. Kunnan viranomaisten on pyrittävä toiminnallaan poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisten henkilöiden toimimismahdollisuuksia ja osallistumista. Kunnan on huolehdittava siitä, että sen yleiset palvelut soveltuvat myös vammaisille henkilöille.

Lisäksi kunnissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma edellyttää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden noudattamista sekä ehkäisemään syrjintää kaikessa toiminnassaan. Alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman toimenpiteenä tulemme ottamaan alueella käyttöön kuntien henkilökunnalle suunnatun palveluoppaan (Liite 5), jota suositellaan käytettäväksi perehdytyksen yhteydessä.

4.4.1 Suomen perustuslaki (6 §)

Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Perustuslaki edellyttää paitsi syrjivien käytäntöjen poistamista myös aktiivista toimintaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Syrjintä on kielletty myös rikoslain mukaan.

4.4.2 Yhdenvertaisuuslaki (5 § ja 8 §)

Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Yhdenvertaisuuslaki pyrkii edistämään myös vammaisten henkilöiden työllistymis- ja kouluttautumisedellytyksiä.

Yhdenvertaisuuden tulisi toteutua kunnassa suunnittelusta toteutukseen saakka. Jokainen kuntalainen on yksilö. Riippumatta mistään henkilöön liittyvästä syystä kuntalaisella on oikeus

palveluihin, osallisuuteen, turvalliseen ympäristöön. Yhdenvertaisuustyö ei koske vain vähemmistöjä, vaan se tekee kunnasta paremman jokaiselle.

4.4.3 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (artiklat 2., 4., 5. ja 9.)

Yhdenvertaisuus on ihmisoikeuskysymys, jonka toteutumisen esteettömyys ja saavutettavuus osaltaan mahdollistavat. Ihmisten yhdenvertaisuus perustuu käsitykseen ihmisarvosta. Kaikki ihmiset syntyvät tasa-arvoisina.

Artiklassa kaksi määritelty kohtuullinen mukautus täydentää kaikille sopivan suunnittelun toteutusta ja varmistaa esteettömyyden toteutumisen yksittäistapauksissa. Kohtuullisella mukautuksella tarkoitetaan vammaisen henkilön ihmis- ja perusoikeuksien edistämiseksi tehtäviä asianmukaisia järjestelyjä.

Artiklassa neljä edellytetään kaikille sopivaa suunnittelua (*Design for All (DfA)* tai *Universal design*), joka tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaiseksi, että kaikki ihmiset voivat niitä käyttää mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoisjärjestelyä. Kaikille sopiva suunnittelu on luonteeltaan yleistä.

Artiklan viisi sisältö koskee tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Kaikki henkilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä. Lain mukaan kaikki ovat oikeutettuja yhdenvertaiseen oikeussuojaan ja yhdenvertaisiin lakiin perustuviin etuihin ilman minkäänlaista syrjintää.

Artiklassa yhdeksän tuodaan esille esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitys itsenäiseen elämään ja täysimääräiseen osallisuuteen yhteiskunnan eri osa-alueilla. Lisäksi tilojen ja palvelujen saavutettavuuden kehittämisen osalta edellytetään asianmukaisia toimia ja valvontaa.

5 Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman visio ja tavoitteet

5.1 Visio

Itä-Uudenmaan kunnat tarjoavat asukkailleen esteettömän elinympäristön ja saavutettavat palvelut. Esteetön Itä-Uusimaa on tasa-arvoinen, suvaitsevainen ja hyvä paikka asua, asioida ja tehdä työtä. Toiminnot, alueet, palvelut ja työpaikat ovat tasavertaisesti kaikkien saavutettavissa ja liikkuminen on helppoa.

5.2 Tavoitteet

Itä-Uudenmaan kunnissa ympäristö, rakennukset, palvelut ja viestintä sopeutetaan niin, että kaikki pääsevät osallistumaan. Tavoitteiden toteutuessa vähenee tarve kunnan ja muiden viranomaisten ylläpitämiin henkilökohtaisiin tukitoimenpiteisiin.

5.2.1 Esteetön kunta

- Esteettömyys ja sen huomioiminen on osa kunnan valmistelutyötä ja päätöksentekoprosessia. Päätöksenteon tukena käytämme uusinta saatavilla olevaa tietoa esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.
- Luomme järjestelmän esteettömyysohjelmassa esitettyjen toimenpiteitten seurantaan varten.

5.2.2 Toimiva arki ja mahdollisuus osallistua

- Etsimme yhdessä asukkaiden kanssa aktiivisesti parannuskohteita ja innovatiivisia ratkaisuja esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi.
- Luomme esteettömyydellä asukkaillemme mahdollisuudet toimivaan arkeen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen iästä ja toimintakyvystä riippumatta.

5.2.3 Ympäristö ja rakennukset ihmisiä varten

- Hyödynnämme rakennetun ympäristön suunnittelussa käyttäjien kokemuksia. Edellytämme suunnittelijoilta uusimpien esteettömyysratkaisujen hyödyntämistä ja olemme aktiivisesti mukana niiden kehittämisessä.
- Edistämme asuntotuotannossa ihmisen koko elinkaareen sopivien asuntojen rakentamista.
- Pidämme esteettömyyttä olennaisena osana rakentamisen laatua.
- Edistämme kestävästä kehityksestä kaikille sopivan esteettömän ympäristön rakentamisella.
- Pyrimme saavuttamaan perustasoa vastaavan esteettömyyden koko kunnan alueella ja erikoistason esteettömyyden tärkeiden palvelukohteiden mm. joukkoliikenteen terminaali-alueiden ympäristössä.

5.2.4 Pääsy palveluihin ja vapaus liikkumiseen

- Teemme palveluista saavutettavia, helppokäyttöisiä ja kustannustehokkaita.
- Teemme kaikille käyttäjäryhmille soveltuvia ja saavutettavia sähköisiä palveluja.
- Tarjoamme aina vaihtoehtoisia tapoja ottaa yhteyttä ja käyttää palveluja ottaen huomioon käyttäjäryhmien erikoistarpeet.
- Suunnittelemme ja rakennamme yhteistyössä muiden tahojen kanssa joukkoliikenteen, terminaalit ja pysäkit esteettömiksi.
- Edistämme esteettömyyttä yhteistyötahojen kuten paikallisten yritysten kanssa.
- Tuemme tarvittaessa omatoimista liikkumista kuljetuspalveluilla kuten kutsu- ja palvelulinjoilla.

6 Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman yleiset toimenpiteet

Esteettömyys ja saavutettavuus on mainittu monissa Itä-Uudenmaan alueen kuntien strategioissa ja niiden toimeenpano-ohjelmissa. Tällä nyt laaditulla alueellisella esteettömyyden- ja saavutettavuuden erikoisohjelmalla haluamme että esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioiminen tulevat luonnolliseksi osaksi eri hallinnonalojen yhteistä toimintaa.

Varmistaaksemme, että esteettömyys ja saavutettavuus tavoitteet toteutuvat, teemme yhteistyötä yli hallinnonrajojen ja osallistamme käyttäjäkuntaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että huomioimme jo suunnitteluvaiheesta lähtien esteettömyyden ja saavutettavuuden kaikissa uusissa kohteissa, jotka kunta toteuttaa. Lisäksi huomioimme peruskorjauskohteissa esteettömyyden ja saavutettavuuden myös jo suunnitteluvaiheesta lähtien.

Huomioimme myös suunnittelussa, että henkilöstön tilat ovat esteettömät, jotta kaikki voivat työllistyä tasapuolisesti.

6.1 Toimenpiteet

- Esteettömyys- ja saavutettavuusasiat ovat osa suunnittelu- ja päätöksentekoprosessiamme koko kunnan/kaupungin organisaatiossa.
- Esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman vuosittaisen seurannan toteutamme yhteisesti sovitun mallin mukaisesti.
- Tiivistämme kunnissa yhteistyötä rakennusvalvonnan, kuntatekniikan ja -suunnittelun sekä muiden asiantuntijoiden kesken.
- Määritämme esteettömyyden perus- ja erikoistasoa vaativat kohteet. Priorisoimme kiireelliset kohteet.
- Kunnan työryhmässä priorisoimme kartoitettavien jalankulku- ja kevyen liikenteen väylien sekä bussipysäkkien esteettömyyden. Laadimme toimenpide-esitykset kivetyksen, valaistuksen, asfaltoinnin, värityksen yms. osalta.
- Esteettömyys ja saavutettavuus otetaan huomioon hankintojen valmistelusta lähtien aina kaikkien vaiheiden loppuun saattamiseen asti. Esimerkiksi hankinnan tarjouspyynnössä kiinnitetään huomiota reunakivien soveltavuus kaltevuusprosentin ja tasaisuuden osalta liikuntaesteisille ja näkövammaisille. Esteettömyys huomioidaan myös kivien asennusvaiheessa.
- Kartoitamme kunnan hallinnoimien kiinteistöjen esteettömyyden ja toimivuuden sekä laadimme toimenpide-esitykset esteettömyyden parantamiseksi.
- Kunnan toimitiloihin lisätään opasteet, jotka täyttävät esteettömyys- ja saavutettavuusnäkökulman.
- Ryhdymme konkreettisiin toimenpiteisiin virkistysalueiden, liikuntapaikkojen ja -reittien esteettömyyden ja saavutettavuuden kehittämiseksi.

- Parannamme fyysisen ympäristön esteettömyyttä ja palveluiden saavutettavuutta yhdessä eri tahojen kanssa.
- Luomme verkko- ja muut palvelumme asukkaiden tarpeiden mukaisiksi. Kiinnitämme huomiota viestintään. Kuntien verkkopalveluihin teemme saavutettavuusdirektiivin edellyttämät muutokset. Kaikki uudet sähköiset palvelut rakennamme kaikille käyttäjäryhmille saavutettaviksi ja selkeäkielisiksi (mm. palvelutori, palvelukartta), jotta asukkaat voivat mahdollisimman esteettömästi saada tietoa muun muassa asioiden valmistelusta ja päätöksenteosta
- Otamme käyttöön henkilökunnan perehdytyksessä palveluoppaan hyvän asiakaskohtaamis-tilanteen varmistamiseksi (Liite 5).

7 Kuntakohtaiset suunnitelmat esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi

Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on kohdekohtaiset esteettömyyskartoituskävelyt ja niiden pohjalta laadittavat toimenpiteet toteutussuunnitelmineen. Esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi ja varmistamiseksi kunnat ryhtyvät konkreettisiin edellä mainittuihin toimenpiteisiin edistääkseen sujuvaa arkea kaikille asukkaille.

Alueen kuntien strategiat ja ohjelmat sekä nykytilanne ja suunnitelmat ohjaavat tulevien esteettömyyskartoituskävelyjen suunnittelua ja ajoitusta. Suunnitelmallisiin ja systemaattisiin esteettömyyskartoituskävelyihin kannattaa panostaa, jotta esteettömyyteen liittyvät korjaukset tehdään kerralla oikein.

Kunnan toiminnassa esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioiminen jo ennakoitujen yhdessä asiaan liittyvien tahojen kanssa on kustannustehokkain tapa vaikuttaa esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Esteettömyys nivoutuukin luontevasti sekä turvallisuus- että toimintakäytäntöihin. Esteettömyys ja saavutettavuus eivät ole erityisratkaisuja, vaan luonnollinen tapa toimia. Liitteessä 7 on mainittu yleisiä esteettömyyttä edistäviä suunnitteluperiaatteita.

7.1 Askola

Askolassa ei saatujen tietojen mukaan ole aikaisemmin tehty esteettömyyskartoituksia. Askolassa on kaksi keskustaa, kirkonkylä ja Monninkylä. Työryhmässä tuotiin esille monia keskustojen kohteita, joissa esteettömyys ei toteudu.

Yhteistyö eri toimijoiden kesken ja rakennusvalvonnan osuus ovat keskeisiä asioita esteettömyyden parantamiseksi Askolassa.

7.1.1 Havainnoiva esteettömyyskartoituskävely

Ohjelman valmistelun aikana Askolassa tehtiin havainnoiva esteettömyyskartoituskävely kirkonkylässä, joka toi lisää informaatiota alueen esteettömyydestä. Esteettömyyskävelyn reitti käsitti seuraavat mm. kohteet:

- terveyskeskuksen ja hammashoitolan,
 - sosiaalitoimiston,
 - apteekin,
 - omapostin,
 - kirjaston
- sekä kahden keskustassa toimivan yksityisen toimijan ulkotilat.

Seuraavana toimenpiteenä työryhmällä on laatia tarkempi raportti tehtävistä toimenpiteistä esteettömyyden edistämiseksi edellä mainituissa kohteissa ja osoittaa se kunnassa asianosaisille korjaustoimenpiteitä varten.

7.1.2 Muita työryhmän esittämiä kohteita ja asioita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi

Työryhmässä tuotiin esille Askolasta kohteita, joissa esteettömyys ei toteudu. Liikennejärjestelyt ja niiden toimivuus katsottiin erittäin tärkeäksi saavutettavuutta mahdollistavaksi tekijäksi.

Kartoituskävelyn ulkopuolelle jääneiden julkisten rakennusten ja niiden ympäristön kuten koulujen, päiväkotien ja liikuntatilojen esteettömyystietoja ei ole käytössä. Työryhmässä tuotiin myös esille liikenneväylien, mukaan lukien kevyenliikenteen väylät sekä puistojen ja muiden virkistysalueiden kartoittamisen tarve. Tulevien vuosien esteettömyyskartoituskävelyt tuleekin kohdentaa edellä mainittuihin kohteisiin. Askolassa on varattu vuoden 2021 talousarvioon rahaa esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämistyöhön.

Yksityisten toimijoiden mukaan ottaminen esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämisen työhön katsottiin erittäin tärkeäksi.

7.2 Lapinjärvi

Lapinjärvellä on viimevuosien aikana tehty paljon kehitystyötä keskustaajamassa huomioiden ennen kaikkea ikääntyneiden ja muistisairaiden tarpeita niin itsenäisen asumisen kuin liikkumisen suhteen. Positiivisen palautteen perusteella keskustassa tehdyt toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi palvelevat kaikkia asukkaita niin lastenvaunujen kanssa kuin pyörätuolin avulla liikkuvia.

7.2.1 Muistiystävällinen keskustaajama

Lapinjärven kunta on kehittänyt ydin-kirkonkylästään jo useamman vuoden ajan muistiystävällistä. Lapinjärven kunnan muistiystävällisen taajaman yleissuunnitelma tehtiin STM:n rahoittamassa Täydentäen toimivaa -hankkeessa 2016-2018.

Kehittämistyön tavoitteena on ollut, että myös muistisairaavat voivat liikkua vapaasti kotitaajamassaan sekä hyödyntää alueella olevia toimintoja ja mahdollisuuksia. Heidän liikkumistaan ohjaavat värit, valot, ympäristötaide ja rakennusten sijoittelu sekä teknologia.

Keskustaan on rakennettu senioreille myös neljä pienomakotitaloa. Kehittämistyön tavoitteena on ollut turvata ikäihmisten itsenäinen toimijuus mahdollisimman pitkään ja mahdollistaa asuminen omassa kodissa elämän loppuun saakka.

Kehittämistyön yhteydessä kirjastoon rakennettiin uusi esteetön sisäänkäynti ja tie. Uusi sisäänkäynti on saanut paljon positiivista palautetta lastenvaunujen ja rattaiden kanssa liikkuvilta. Kirjaston sisätilojen esteettömyyttä tullaan jatkossa parantamaan.

Kaikessa suunnittelussa on käytetty osallistavaa suunnittelua ja muun muassa tutustumiskävelyitä alueeseen.

7.2.2 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi

Tällä hetkellä keskustajamassa ajankohtaista on kevyenliikenteen väylän suunnittelu kirjasto-päiväkoti-hoivayksikkö-akselille. Samalla kartoitetaan myös alueelle asiakaspaikoitusten tarve. Nämä investoidaan tänä vuonna 2021. Tänä vuonna tehdään myös muistiystävällisen valaistuksen suunnitelma.

Lapinjärven edustajat toivat tapaamisissa esille kunnastaan kohteita, joissa esteettömyys ei toteudu.

Tällaisia kohteita ovat muun muassa: apteekki (portaissa soittokello), kunnantalo (ovet aukeavat väärinpäin pyörätuolilla liikkujaa ajatellen, ahdas liikkua), postissa ja matkahuollossa ovat liian jyrkät luiskat.

Lisäksi ohjelman laadinnan aikana esille tulivat seuraavat asiat:

- kaikki pysäköintialueet kaipaavat jäsennystä
- kevyenliikenteen väylät tulee osoittaa selvemmin
- jalankulku ja torialue tulee erottaa muusta toiminnasta ja alue tulee suunnitella esteettömäksi, niin että liikkuminen pyörätuolilla ja rollaattorilla on helppoa
- alueelle tulee lisätä tarvittavat liikennemerkkit
- suojateiden sijoittelu tulee suunnitella toimivaksi
- tiepinnoitteiden tasaaminen

Lapinjärven perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toimialalta työryhmä kertoi seuraavia havain-
toja:

- Kapellby skolasta puuttuu helposti käsiteltävä luiska. Sen ei tarvitsisi olla koko ajan paikalla vaan sen voisi kätevästi asentaa ulkorappuihin tarvittaessa, jotta esimerkiksi pyörätuoli olisi helppo tuoda sisään.
- Kirkonkylän koulussa on luiska sisätiloihin. Ei suuria puutteita.
- Porlammilla Hilda Käkikosken koulussa on paljon puutteita. Tiloja on kolmessa kerroksessa ja portaat melko jyrkät, eikä siellä ole hissiä. Luiskia ei ole.
- Peikkolaakson päiväkodissa ei ole suuria puutteita, vaan kaikkialle pääsee (vaikkakin joutuu hieman kiertämään).

Liikuntatilojen esteettömyydestä ei työryhmällä ollut tietoa. Liikuntahalleista toinen sijaitsee siviili-palvelukeskuksen ja toinen Porlammien koulun yhteydessä. Näiden tilojen esteettömyys tulee kor-
toittaa tulevana viitenä (5) vuotena.

7.3 Loviisa

Loviisan kaupungin eri kohteista on tehty useita esteettömyyskartoituksia vuosien varrella. Toimenpidesuosituksen toteutuksesta on erittäin vähän tietoa saatavana.

Loviisassa on tulevana vuosina paljon suunniteltuja isoja uudiskohteita. Esteettömyys ja saavutettavuus on tärkeää huomioida jo suunnitteluvaiheessa sekä hankkeiden toteutuksen aikana. Tämä vaatii poikkihallinnollista yhteistyötä ja käyttäjäkunnan osallistamista, jotta vältetään myöhemmiltä korjaustoimenpiteiltä esteettömyyden parantamiseksi.

7.3.1 Esteettömyyskartoituskävely 2019

Uusin kattava raportti Loviisan kaupungin esteettömyyskävelystä on julkaistu 7.8.2019. Raportin esteettömyyskävelystä on laatinut Ramboll Finland Oy.

Esteettömyyskävelylle osallistuivat kaupungin puolesta suunnitteluinsinööri sekä viestintä- ja markkinointiasistentti, Ramboll Finland Oy:n edustaja sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen edustajat ja lehdistö. Tällöin kartoitettiin tori, apteekki, kauppakeskus, Lovinfo, palvelutalo ja kirjasto.

Raportissa on tarkat tiedot esteettömyyskävelyn havainnoista, mittaustuloksista sekä valokuvat selvittämässä esteettömyystilannetta kohdekohtaisesti. Jokaisen kohteen yhteyteen on kirjattu havaintojen lisäksi toimenpidesuositukset esteettömyyden parantamiseksi ja palvelujen saavutettavuudeksi.

Toimenpidesuosituksen toteutuksesta ei alueellisen ohjelman Loviisan työryhmän jäsenillä ollut ajankohtaista tietoa muulta kuin kirjaston kohdalta. Kirjastossa on toteutettu seuraavat toimenpiteet esteettömyyskävelyn jälkeen:

- Lisätty sisäänkäynnille ovikello ja muuttamalla palveluita siten, että henkilökunta voi avustaa asiakkaan sisälle kirjastoon.
- Muuttamalla kirjaston palveluita siten, että asiakasta voidaan tarvittaessa palvella alaker-taan.

Mainittakoon että kirjasto sijaitsee yksityisen omistamissa vuokratiloissa. Loviisan kaupungilla on viiden vuoden vuokrasopimus tilasta. Uutta kirjastoa on alustavasti suunniteltu rakennettavaksi hyvinvointihallin yhteyteen, joka on suunniteltu toteuttavaksi vuonna 2023 tai 2025.

Esteettömyyskartoituskävelyn seurantakartoituskävely on aiheellinen toimenpidesuosituksen toteutusten varmistamiseksi.

7.3.2 Vammaisneuvoston lausunto Loviisan esteettömyyden tilasta vuonna 2020

Loviisan vammaisneuvosto antoi lausunnon Loviisan esteettömyyden tilasta alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman laadinnan yhteydessä. Neuvosto esitti huomionsa Loviisan esteettömyystilanteesta liikuntavammaisten ja näkövammaisten toiminnallisten esteiden näkökulmasta.

Esteet liikuntavammaisten näkökulmasta:

- Jalkakäytävien reunaviisteitä olisi syytä loiventaa aina suojateiden kohdalla niin, että sähkömopolla ja pyörätuolilla liikkuminen helpottuisi.

- Jalkakäytävien sadevesiurast ovat hankalat pienipyöräisellä sähkömopolla tms. liikkussa.
- LähiTapiolan ja vanhan Postin kulmaukset ovat vaarallisen ahtaat ja kääntyminen sähkömopolla on hankalaa.
- Torin pintamateriaali mukulakivi on erittäin hankala liikkumisalusta. Vammaisneuvosto toivoo, että kivet hiottaisiin tasaiseksi siten, että liikkumista helpottamaan muodostuisi kahden (2) metrin leveä käytävä keskelle Mannerheimintien suuntaisesti ja sen kanssa risteävä käytävä kirkolta ankkuripatsaalle päin.
- Harjun tienoo sateen jälkeen liejuinen ja urilla.
- Kukkukiven ja ylipäättään Harjun kohteiden saavutettavuutta tulisi parantaa esim. siten, että LE-tunnuksella liikkuvilla olisi oikeus ajaa alueelle autolla. Todetaan, että Harjun maisemalliset ja vaikkapa mielenterveyttä ylläpitävät arvot pitäisi olla kaikkien tavoitettavissa.
- Pääkirjasto on nykyisellä paikallaan hankala ja ahdas. Raput ovat suoranainen vaaran paikka.
- Koulujen porrashissit ovat olleet usein epäkunnossa. Niiden toimintavarmuus pitäisi pystyä varmistamaan.

Esteet näkövammaisten näkökulmasta:

- Uusissa kouluissa liikunnalliset esteet on pyritty välttämään, mutta aistivammaisia auttavat varaukset ovat jääneet tekemättä.
- Edullisina (rakennusvaiheessa toteutettuina) esimerkkeinä listattiin seuraavia:
 - Äänimajakka ovelle ohjaamassa.
 - Ääniohjaus hisseissä.
 - Poikkiraita lattiassa ovien kohdalla.
 - Erilaisten lattiamateriaalien käyttäminen.
 - Kohokisko keskellä käytävää.
 - Kohokuviot luokkahuoneiden ovissa tunnistamisen apuna.

7.3.3 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi

Työryhmässä tuotiin esille, että Loviisassa on keskustan lisäksi paljon kyliä, jotka tulee myös huomioida kartoitusten yhteydessä. Lisäksi Loviisan keskustan katujen ja kevyenliikenteen väylien kartoitus katsottiin tarpeelliseksi. Yksittäisenä kohteena keskusteluissa tuli esille nuorisotila Forumin esteellisyys, joten se tulee kartoittaa.

Loviisassa järjestetään vuoden 2023 asuntomessut. Esteettömän ympäristön ja asuntojen sekä muiden rakennusten ja palvelujen saavutettavuus lisää tulevan asuntoalueen vetovoimaa entisestään.

Yhteistyön lisääminen kaupungin rakennusvalvonnan, kuntatekniikan ja -suunnittelun sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen kesken katsottiin myös yhdeksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi.

7.4 Porvoo

Porvoossa on runsaasti strategiaa tukevia poikkihallinnollisia toimenpideohjelmiä, joissa esteettömyys ja saavutettavuus tuodaan esille. Porvoossa on vuonna 2012 tehty Laurean opiskelijoiden opinnäytetyönä yhteistyössä vammaisneuvoston kanssa Porvoon keskustan ja suurimpien

lähiöiden esteettömyyskartoitus. Kartoituksen perusteella havaittujen kehittämiskohteiden toteutuksesta ei ole saatavana tietoa.

Ohjelman laadinnan aikana Porvooseen valmistui ensimmäinen Invalidiliiton rekisteröimä rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittaja. Hänen opinnäytetyönsä sisälsi Porvoon pääkirjaston esteettömyyskartoituksen. Hän esitteli kartoitusraporttinsa alueelliselle pientyöryhmälle. Koko työryhmä sai loppuraportin nähtäväkseen.

7.4.1 Porvoon pääkirjaston esteettömyyskartoitus

Esteettömyyskartoittajan opinnäytetyö sisälsi Porvoon pääkirjaston osittaisen esteettömyyskartoituksen ympäristöineen. Henkilöstötilat ja lastenosasto ei sisällynyt kartoitukseen.

Kirjastoon on suunnitteilla vuonna 2021 kattava remontti. Tämän vuoksi esteettömyyskartoituksen ulkopuolelle jääneiden tilojen ja alueiden kartoitus olisi hyvä toteuttaa kaikilta osin esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi. Kartoitusraporttia toimenpidesuosituksineen tulisi hyödyntää remontin suunnittelussa ja toteutuksessa, jolloin mahdollistetaan kirjastopalvelujen helppo käyttö alueen asukkaille.

Alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman työryhmä ja kirjaston johtaja saivat loppuraportin käyttöönsä.

7.4.2 Porvoon vammaisneuvoston esitys Porvoon esteettömyyden edistämisestä

Alueellisen ohjelman laadinnan aikana Porvoon vammaisneuvosto toi esille, ettei prioriteettistausta Porvoon esteellisistä kohteista ole mahdollista tehdä. Kaikki paikat on kartoitettava erikseen. Hyvänä osana kartoittamisen kokonaisuutta toimivat esteettömyyskävelyt.

Vammaisneuvoston esille tuomia esteettömyyskartoituksen kohteita ovat:

7.4.2.1 Julkiset rakennukset

- Kaikki julkiset rakennukset, joissa kaupungin toimintaa järjestetään, tulee kartoittaa ja korjata siten, että niissä on mahdollista asioida vammasta riippumatta.
- Toimitilojen on oltava esteettömiä, jotta vammaisen voi työskennellä kaupungin palveluksessa, toimia luottamustehtävissä tai osallistua harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan. Esimerkiksi asiakaspalvelutilat, koulut, äänestyspaikat ja hallinnon rakennukset vaativat esteettömyyskartoituksen. Myös palvelutalot tulee kartoittaa.
- Valtion virastot on kartoitettava, jotta vammaisella on näihin esteetön pääsy niin asiakkaana kuin työntekijänä. Näihin kuuluvat esimerkiksi Kela, TE-toimisto, vero toimisto, poliisi ja oikeuslaitos.
- Seurakunnan tilat ja hautausmaa vaativat myös kartoitusta. Esimerkiksi seurakuntataloon ei pääse kulkemaan esteettömästi kadun puolelta ja rakennus on näkövammaisille haasteellinen. Seurakuntatalon kansliaan on tärkeää päästä, sillä sieltä haetaan mm. virkatodistukset.

7.4.2.2 Kaupunkiympäristö

- Porvoon koko katuverkosto tulee kartoittaa, erityisesti pyörätiet. On erityisen tärkeää, että pyöräteillä pystyy liikkumaan pyörätuolilla ja sähkömopolla.
- Katuvalaistuksen on oltava kunnossa.
- Liukkauden torjunnan on oltava oikea-aikaista ja asianmukaista.

- Torin laidalla olevia suojateitä on näkövammaisen vaikea hahmottaa erivärisistä laatoista huolimatta. Lundinkadun suuntaan mentäessä vaarana on ajautuminen ajoradalle. Myös loivat kadunkulmat ja suojatiekorokkeet ovat huonoja näkövammaisen kannalta, eikä niitä tule torialueen rakentamisessa käyttää.
- Keskusta-alueella yksi korjausta vaativa kohde on Nordean kulma Citymarketille päin vinon tasoeron vuoksi.
- Myös R-kioskin kulma on ahdas ja sekava.
- Rakennustelineet tulee olla selkeästi havaittavissa, eikä kulkureiteille tule pystyttää vaalimainostelineitä.
- Porvoon vanha kaupunki on historiallinen paikka, eikä se siksi ole korjausten listalla kovin korkealla. Tästä johtuen esitämme, että Porvoon matkailutoimi suunnittelee esteettömän opastuksen tai matkailureitin sen sijaan, että vanhaan kaupunkiin lähdettäisiin tässä vaiheessa tekemään korjauksia.

7.4.2.3 Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Näsin terveystakeskuksen, Porvoon sairaalan, mielenterveysvastaanoton, neuvolan sekä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden esteettömyys on kartoitettava.
- Osana esteettömyyttä on tarkasteltava julkisen liikenteen reittejä ja LE-pysäköintipaikkojen sijaintia.
- Porvoon Seudun Työnhakijat ry hoitaa henkilökohtaisen avun palkan maksamisen. Siksi on tärkeää, että sen toimipaikka ja sijainti on esteetön eri tavoin vammaisten työnantajien kannalta.

7.4.2.4 Liikuntapalvelut

Lähiluonto on vammaisille samalla tavalla arkeen voimia antava asia kuin vammattomillekin. Lähiluonnossa liikkuminen ei ole itsestäänselvyys. Hyvänkin kulkureitin voi katkaista ylitsepääsemätön kynnyks, yksi porras tai puun juuret, joita vammaton ei huomaa. Kulkureitin poikki kaatuneet puut jätetään toisinaan paikalleen.

- Esteetön luontopolku Emäsalon kärkeen antaisi vammattomillekin mahdollisuuden nauttia meren rannasta.
- Esteetön lintutorni (esim. Villa Elfvikin luontoreitillä on). Ruskiksen pitkospuut liian kapeat apuvälineille.
- Kokkonniemen ympäristöön olisi hyvä saada ulkojumppapuisto laitteineen ja kovapintainen kävelyreitti tasaiselle. Tämä palvelee erityisesti heitä, joille maaston korkeuserot ovat liikaa. Näistä hyötyvät niin ikäihmiset kuin vammaiset.
 - Kevyenliikenteenväylät voisivat olla osa reittiä, joka kulkisi nurmikenttien ympäri ja areenat kiertäen. Kova kivituhka tai asfaltti pintamateriaalina. Jos ulkokuntoilupaikalle johtava reitti on pehmeä tai pinnanmuodostus epätasaista, ulkokuntoilupaikka ei ole esteetön. Hyvä, selkeä, tasainen reitti kuntoilualueille on tarpeen.
- Aurorahallin ja uimapaikan välisen liikuntapaikan ulkoalue on vaikeakulkuinen.
- Liikuntapaikkojen LE-pysäköinti merkittävä selkeämmin ja valvontaan panostettava. Areenan pihassa olivat kaikki LE-paikat tarkastushetkellä täynnä luvattomia autoja. Aurorahallille on portti nykyään auki, mutta LE-paikkaa ei ole merkattu, joten lähelle ovea ei pääse ajamaan muiden autojen ja pyörien takia.
- Sinipohjaiset LE-pysäköintipaikat ovat hyvä ja selkeä valinta kaikkialle, myös liikuntapaikoille. Sekä autoilijat että pyöräilijät tiedostavat paremmin, että tarkoitus on jättää paikka vapaaksi.
- Keskuskoulun liikuntasaliin ei pääse iltaisin, sillä hissi ei iltaisin toimi. On mietittävä järjestely, jolla hissi toimisi tarvittaessa.
- Porvoon uimahallin esteettömyys tulee kartoittaa. Esimerkiksi erillinen pukuhuone, jossa on nostin, puuttuu. Uimahalliin tarvitaan myös lämmin terapia-allas, sillä kaikki halukkaat eivät

- mahdu Omenamäkeen. Uimahalliin tarvitaan myös kaiteita altaaseen mentäessä.
- Porvoossa ei ole yhtään esteetöntä uimapaikkaa uimarannoilla. Tarvitaan esteetön pääsy uimakoppeihin ja kovapintainen reitti hiekan yli laiturille, jolla on nostin veteen.
 - Talviaikaan ulkojaille tarvitaan helpompikulkuisia pukukoppeja. Kaikki käytössä olevat pukutilat ovat portaiden takana, eikä niihin pääse pyörätuolilla. Pyörätuolia käyttävä vanhempi ei pääse auttamaan lapsiaan luistinten vaihtamisessa.
 - Edellä kuvattujen asioiden lisäksi tarvitaan yhteinen kartoitus liikuntapaikkojen esteettömyydestä.

7.4.2.5 Yksityiset toimijat

- Esteettömyys ei rajoitu vain julkisiin rakennuksiin, kaupunkiympäristöön ja kunnan vastuulla oleviin palveluihin. Osana esteettömyyskartoitusta on huomioitava myös yksityiset toimijat kuten kaupat, pankit, lääkäriasemat ja apteekit.

7.4.3 Muita työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi

Työryhmässä tuotiin esille suunnitelmat esteettömistä luontopoluista ja muutoinkin esteettömyyden huomioiminen kaupungin uusissa liikunta- ja kulttuuriohjelmissa. Lisäksi tapaamisissa keskusteltiin saavutettavuuden varmistamisesta muun muassa sivistystoimen Wilma- ja Daisy-ilmoituskanavien yhteydessä. Palveluja käyttävät maahanmuuttajat ja muut henkilöt hyötyisivät selkokielestä viestien saavutettavuuden ymmärtämisessä.

Selkokielen tarpeellisuus viestinnässä ja asiakirjoissa tuli usein esille tapaamisen yhteydessä. Hallintolain edellyttämä selkeä kieli ei ole riittävä taso kaikille viestin ymmärtämiseksi.

Työryhmässä muistutettiin, että esteettömyys palvelee aivan kaikkia ikäryhmiä. Jokaisessa kunnassa tulisi saada tietoa suunnitelluista tulevista remonteista ja rakennuskohteista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta suunnitelmiin voitaisiin vaikuttaa oikea-aikaisesti. Jälkikäteen tehtävät korjaustyöt ovat huomattavasti suurempi kustannuserä esteettömyyden edistämistyössä.

Yhtenä tärkeänä huomioitavana asiana palvelujen tarjonnan yhteydessä on ennakoida palveluita käyttävien yksilölliset erikoistarpeet palvelutapahtuman onnistumisen mahdollistajana. Tämä edellyttää palveluja tuottavien yksiköiden palveluprosessien kehittämistä ja henkilöstön kouluttamista. Edellä mainittuja asiakasryhmiä voivat olla muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä kehitysvammaiset.

7.5 Sipoo

Sipoo on alueen kunnista käytännön tasolla edellä kävijä esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioimisessa. Sipoossa on vuodesta 2017 lähtien ollut käytössä kunnan toimintaa ohjaavana Esteetön Sipoo 2017-2020, Esteettömyys palvelee kaikkia -ohjelma. Ohjelma on laadittu poikkiallinnollisena yhteistyönä vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa.

7.5.1 Esteetön Sipoo-ohjelma

Esteetön Sipoo-ohjelman laadintaan osallistuneet sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen että kunnan edustajat ovat tyytyväisiä, että ohjelma on tuonut esteettömyys- ja saavutettavuusasiat

käytännön tasolle. Ohjelmassa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet ovat lisänneet yhteistyötä rakennusvalvonnan, kuntasuunnittelun ja tekniikan sekä neuvostojen kesken.

Ohjelman myötä Sipoossa on suoritettu esteettömyyskartoituskävelyjä työryhmän yhdessä valitsemaan kohteisiin. Esteettömyyskartoituksilla on kerätty erilaisia huomioita ja ehdotuksia kulkureittien ja rakennuksien esteettömyyden parantamiseksi. Kartoituskävelyillä kerätyt huomiot on listattu ja niistä on välitetty tieto eri vastuutahoille. Esteettömyyden varmistamiseksi on kartoituskävelykohteille tehty myöhemmin seurantakävelyt ja yhteenveto toteutuneista ja ei toteutuneista toimenpidekohteista.

Työryhmän jäsenet ovat tapaamisissa tuoneet esille, että esteettömyys tulee huomioida kaikissa eri vaiheissa käyttäjäkuntaa kuullen niin suunnittelussa, hankinnassa, työn toteutuksessa ja käytön aikana yhteistyössä kaikkien asianosaisten kesken.

7.5.2 Työryhmässä esille tulleita asioita ja kohteita esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi

Sipoo työryhmässä tuotiin esille tulevana esteettömyyskartoituskohteina Söderkullan keskusta ja sinne rakennettava terveysasema sekä Nikkilän keskuspuisto.

Lisäksi tapaamisissa tulivat esille seuraavat asiat:

7.5.2.1 Puisto- ja viheralueet

- Lähiluontoa tulee vaalia. Luontoelämykset auttavat jaksamaan vaikeinakin aikoina. Erityisen tärkeää lähiluonnon säilyminen on niille, jotka eivät pysty liikkumaan nopeasti eivätkä kauas. Puistomainen metsä eivät korvaa lähiluontoa.
- Maanteiden suuntaisesti kulkevat kevyen liikenteen väylät voivat toimia toimintarajoitteisten liikuntapaikkoina, jos esteettömyys huomioidaan sivuttaiskaltevuuksissa ja suojateiden reunakivet eivät muodosta estettä etenemiselle. Lähiluontoreittejä nämä eivät korvaa.
- Pyörätuolia ja rollaattoria on vaikea kuljettaa epätasaisella ja teräväsärmäisellä pinnalla, epätasaisuudet vaikeuttavat ohjausta. Tarvittaisiin urheilijan voimat, kun epätasaisuus heiluttaa ja tärisyttää apuvälinettä. Pyörätuoleissa pienet etupyörät pyrkivät eri suuntiin, eikä pyörätuoleissa ole jousituksia, jotka vaimentaisivat kipua aiheuttavaa tärinää.
- Sipoo voisi edistää uuden esteettömän reitin rakentamista Sipoonkorven kansallispuistoon. Esimerkiksi huoltotien Hindsbyssä voisi muuttaa esteettömäksi. Kansallispuisto on Metsähallituksen hallinnassa. Sipoonkorpeen pääsee esteettömästi vain Vantaan puolelta.
- Sipoossa ei ole esteetöntä uimarantaa. Esteettömyyttä parantaisi kovapintainen reitti laiturille sekä nostin veteen. Myös uimakoppien esteettömyyteen tulisi kiinnittää huomiota ja tehdä rantojen ympäristöön esteettömiä reittejä ulkoiluun.
- Esteetön kalastuspaikka puuttuu. Turvallisesti sellaisen voisi tehdä vaikkapa Kalkkirannan aallonmurtajalle.
- Koirapuistoista tulisi tehdä paremmin saavutettavia. Varsinkin Söderkullan koirapuisto ei vastaa esteettömyysvaatimuksia. Nikkilässä alue on mäkinen ja metsäinen, mutta on muuten paremmin saavutettavissa.

7.5.2.2 Keskusympäristö

- Asemakaavoituksessa sekä rakennusten ja infran rakentamisessa on huomioitava, että aurattavalle lumelle jää tilaa. Jos lumi jää suojateille risteyksiin tai auraa nostetaan kävelytiellä

niin, että ylimääräinen lumi tasataan pehmeäksi tasaiseksi pinnaksi niin tällöin apuvälineet juuttuvat lumeen.

- Tärkeiden palvelupaikkojen ja joukkoliikenneterminaalien ympäristössä alueet suunnitellaan erityistason esteettömyyden ohjeavot täyttäväksi.
- Kevyen liikenteen väylien ja varsinkin suojateiden esteettömyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota mm. pintojen tasaisuuden ja reunakivien viisteiden ja korkeuksien osalta. Väylien pintamateriaalit pitää valita siten, ettei pinta jää epätasaiseksi. Pyörätuolia ja rollaattoria on vaikea kuljettaa epätasaisella pinnalla, sillä epätasaisuudet vaikeuttavat ohjausta ja voivat aiheuttaa vaaratilanteita. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota sadeveden aiheuttamiin railoihin ja uurteisiin niin asfaltilla kuin hiekkateillä. Rakennettujen sadevesikourujen tulee olla esteettömiä, renkaat eivät saa jäädä kiinni.
- Nikkilän katuverkosto:
 - Sivukaltevuus ja asfaltin epätasaisuus yleinen ongelma. Suojatiemaalaukset ovat paikoittain poiskuluneet.
 - Osassa suojateistä reunakivetykset liian korkealla ja liian jyrkällä kallistuksella. Ongelmat edelleen olemassa, jopa pahentuneet kun maanpinta on painunut.
- Nikkilän keskustan luonnonkivillä toteutetut suojatiet ovat saaneet laajasti kritiikkiä, sillä väylän kivinen pinta on epätasainen ja teräväsärmäinen. Keskenään eri korkeuksilla olevat ja ajan mittaan toisistaan erkaantuneet kivet ovat heikentäneet suojatien käytettävyyttä ja turvallisuutta. Päälystekivien korkeus ylittää sallitun 5mm.
- Suojateillä tienpinnan on oltava tasainen, ja reunakivien sivuttaiskallistusten tulee olla loivat ja helppokulkuiset. Pyörätuoli, rollaattori yms. kulkeutuvat sivuttaiskaltevalla pinnalla sivuun, mutta myös keppejä käyttävät ovat yllättävän suuressa pulassa sivuttaiskaltevilla pinnoilla. Sivuttaiskaltevuus on mäessä erityisen vaarallista.
- Epätasaisuus voi haitata näkövammaisten kohdalla sen hahmottamista, miten suojatie etenee tai mihin se päättyy. Keppiä/kyynärsauvoja käyttävien on hankala asetella keppi pitävästi epätasaisella pinnalla.
- Nikkilässä keskeisellä alueella on paljon asuntoja ikääntyneille, mikä on erityinen syy huolehtia turvallisesta tien ylityksestä kauppoihin ja asioimaan.
- Penkit pitkälle mäkisuuralle ennen kauppoja sekä Söderkullassa että Nikkilässä. Kauppakassit ja pitkä ylämäki uuvuttavat. Aiemmin suoralla olleet bussipysäkit on poistettu. Levähdyspaikkojen suositeltava enimmäistiheys on erikoistason reiteillä 50 metriä ja perustason reiteillä 250 m, eli noin 5 minuutin kävelymatka, joka soveltuu vanhuksille ja helposti kävelemään väsyville henkilöille. Lisäksi on suositeltavaa, että seuraava levähdyspaikka on nähtävissä edelliseltä levähdyspaikalta.
- Oikein sijoitetut ja oikeanlaiset penkit edesauttavat kuntalaisten arkista liikkumista. Olemassa olevien penkkien määrä ja sopivuus keskeisillä kulkureiteillä Nikkilän ja Söderkullan keskustoissa tulisi tarkistaa ja sopimattomat penkit korvata paremmilla.
- Neiti Miilin tien bussien päätepysäkiltä vie kävelytie Mäntymäentielle. Kävelytie kulkee Mäntymäen päiväkodin ohi ja jatkuu suojatienä Mäntymäentien yli. Mäntymäentien ylitys ei onnistu pyörätuolilla, koska tuoli juuttuu vesikouruun.
- Mäntymäentien muuttuessa Mäntykaareksi Mäntymäentie ikään kuin jatkuu hiekkatienä kohti Uuden Porvoontien kevyenliikenteen väylää. Hiekkatien kautta olisi lyhyt yhteys kevyenliikenteen väylälle. Hiekkatie on alussa hyvin jyrkkä, mutta loivenee. Jos kallistuksen tasoitaisi, se olisi helppo pyörätuolilla liikkuvalla. Hiekkatien voisi päällystää asfaltilla, niin se pysyisi kuopattomana ja helppokulkuisena.

7.5.2.3 Yksityiset toimijat

- Markettien sisätiloissa tangossa seisovat kyltit ovat vaarallisia näkövammaisille ja estävät apuvälineenkäyttäjää ulottumasta hyllyihin. Kauppojen ja yritysten edessä seisovat ständit ovat samoin vaarallisia näkövammaisille ja toisinaan estävät reitin luiskatulle alueelle

pääsemisen. (esim. suojatien reunakivetys voi olla vain osittain luiskattu, tai reunakivetys on liian korkea, ja se pitää kiertää apuvälineellä).

- Virastotalon viereisellä, mäkisellä kävelytiellä on pari kynnystä, joiden yli on vaikea päästää rollaattorilla ja pyörätuolilla matkalla apteekkiin.
- Palvelutalo Elsie, Jussaksentie:
 - Liian vähän autopaikkoja. Kulkureitin matalampi reunakivialue olisi merkittävä. Palvelutalolle ja pysäköintialueelle johtavilla teillä on liian korkea kivetys.

7.5.2.4 NIKKILÄN esteettömyyskartoituskävelyn tarkastuskävely 20.10.2020 yhteydessä esille tulleet asiat

Kävelyllä tehtiin huomioita Monitoimihallilla, Sipoon seniorikeskuksessa ja Palvelutalo Elsiessä, Nikkilän Sydämessä ja Enter -rakennuksessa sekä Nikkilän pääkirjastolla. Lisäksi kirjattiin ylös puutteita katualueilla ja Nikkiläntien ja Ison Kylätien risteyksessä. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että rakennustyömaiden kohdalla väliaikaisien poikkeusreittien kohdalla on huomioitava esteettömyysnäkökulmat.

- Monitoimihalli, Lukkarintie 5 :
 - On vaikeata päästä sisään ulko-oven kautta. Ovikello sijaitsee liian korkealla eikä kukaan päivystä.
 - Sähköinen ovenavaus puuttuu.
- Sipoon seniorikeskus, Jussaksentie 18:
 - Asumisryhmien sisäänkäynti (18 G): kapea tilaa ulko-oven edessä, ovi voisi avautua toiseen suuntaan. Oven aukeamissuuntaa ei ole muutettu, mutta oven avautumista on lisätty noin 30 astetta. Edelleen vaikeuksia saada ovi auki, kynnyksen tulisi korjata niin, että pyörätuolilla ja rollaattorilla pääsisi hyvin sisään.
 - Kotihoito/palveluohjaus/seniorineuvola (18 H): vaikea päästä ulos korkean kynnyksen takia. Suunnitteilla on sähköisesti avautuva ulko-ovi.
 - Myös päiväkeskuksen isot ulko-ovet ovat arkkitehtien alustavissa suunnitelmissa vaihtumassa liukuoviksi. Lisäksi ovien yläpuolelle suunnitelmissa katos jää ja lumen tippumisen estämiseksi. Oven edustalla on sulanapitojärjestelmä.
- Rakennustyömaat:
 - Työmaa-alue vaikeuttaa kulkua ja aiheuttaa vaaratilanteita. Rakennushankkeiden väliaikaisiin liikkumisjärjestelyihin olisi käytettävä enemmän resursseja. Väliaikaisien jalankulkureittien tulisi olla aina tasaiseksi jyrättyjä ja riittävän leveitä myös lastenvaunuille ja apuvälineille. Merkintöjen tulisi olla niin selkeitä, etteivät ikäihmisetkään harhaudu ajoradalle ja liikenneympyröihin.
 - Työmailla pitää aina huolehtia, että on esteetön kulku myös väliaikaisesti.
- Nikkilän terveysaseman pysäkki, Nikkiläntie:
 - Pyörätuolilla tai rollaattorilla liikkuvalla jyrkkä siirtymä mäkeä alas pysäkiltä. Levähtämistä varten penkit olisi syytä uusia korkeammiksi ja käsituilla varustetuiksi. Pyörätuolinkäyttäjät pääsee parhaiten siirtymään 500 mm korkuiselle penkille. Levähdyspaikkojen suositeltava enimmäistiheys on erikoistason reiteillä 50 metriä ja perustason reiteillä 250 m.
- Nikkilän Sydän:
 - Sisäänkäynnit kaipaavat kylttiä, joka kertoo toiminnasta (koulun/päiväkodin nimi). Kirjaston ja Nikkilän Sydämen väliin toteutettu opastaulu, jossa kartta. Opastaulua ei ole valaistu, vaikea nähdä pimeällä ja ” olet tässä ”kyltti voisi olla isompi, jotta huomaa missä ilmoitustaulun katsoja seisoo.
- Sipoon lukio ja Enter:
 - Luiska tarvitsee suoja-reunoja. Etenkin iltatoiminnan takia opastustaulu jokaisen sisäänkäynninyhteydessä olisi tarpeellinen.
- Kirjasto:

- Liikkumisesteisen pysäköinnin merkinnät ja opastukset puuttuvat taka-ovelta.
- Porraskaiteeseen kiinnitetty roskakori vaikeuttaa kaiteen käyttöä. Vaikeuttaa käsijoh-
teen käyttämistä sekä tuo naakat, varikset ja harakat roskakoria tyhjentämään.
- Nikkiläntien–Ison Kylätien risteys:
Kävelytiet ja jalkakäytävät:
 - Kävelytielle/jalkakäytävälle pysäköidyt autot vaikeuttavat kulkemista.
 - Kaikille mäkiosuuksille tarvitaan penkkejä, joissa voi levähtää esimerkiksi ostoskas-
sin tai vedettävän ostoskärryn kanssa. Penkkejä on, mutta ne ovat liian matalia eikä
niissä ole käsinoja.

8 Havainnoiva esteettömyys- ja saavutettavuuskartoitus

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Kuntien esteettömyystyön tueksi laadittiin alueellinen yhteinen esteettömyys ja saavutettavuusohjelma, missä huomioidaan kuntien erityispiirteet.

Itä-Uudenmaan alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman keskeisenä toimenpiteenä ovat kohdekohtaiset havainnoivat esteettömyyskartoituskävelyt ja niiden pohjalta laadittavat toimenpiteet toteutussuunnitelmien. Asuntojen, julkisten rakennusten ja katu-alueiden esteettömyys ja palvelujen saavutettavuus lisää yksilöiden omatoimisuutta ja toimintakyvyn säilyttämistä sekä vähentää palveluiden ja avustushenkilöstön tarvetta.

Mikäli halutaan erityisen yksityiskohtainen ja tarkka rakennuksen esteettömyyskartoitus, voidaan sellainen tilata ESKEH-kartoitusmenetelmän koulutuksen saaneelta henkilöltä. ESKEH-kartoitusmenetelmän tuloksena käyttöön jää yksittäisestä kartoitetusta kohteesta tarkka ja tiivis raportti rakennuksen pohjapiirustuksista lähtien. Esteettömyyskeskus ja muutamat ammattikorkeakoulut Suomessa kouluttavat ESKEH-menetelmän kartoittajia. Valtakunnallisesta kartoittajien rekisteristä löytyvät kartoittajien yhteystiedot. Yleensä tämä kartoitus on maksullinen.

Esteettömyyskartoituskävelyn tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää kohteen korjaus- ja muutostöiden suunnittelussa. Kartoituksessa kerätyn tiedon perusteella tehdään toimenpide-ehdotuksia niihin kohtiin, joissa esteettömyys ei toteudu. Panostamme suunnitelmallisiin ja systemaattisiin esteettömyyskartoituskävelyihin, jotta esteettömyyteen liittyvät korjaukset tehdään kerralla oikein.

Kuuden kaupungin vuonna 2003-2005 SuRaKu-projektissa (Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen katu-, viher- ja piha-alueilla) asetettiin julkisille ulkoalueille kaksi esteettömyyden tavoitetasoa: erikoistaso ja perustaso. Itä-Uudenmaan alueellista esteettömyys ja saavutettavuusohjelmaa laatiessamme katsoimme nämä esteettömyyden tavoitetasot hyväksi ja ohjaaviksi ohjeiksi työryhmille kartoitettaessa alueen rakennettua ympäristöä.

Perustaso edustaa erittäin hyvää esteettömyyden tasoa ja se mahdollistaa pääosin kaikkien käyttäjäryhmien esteettömän liikkumisen ja toimimisen. Perustasolla suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon erilaisten käyttäjien erilaiset

tarpeet ja tilanteet, mutta sen laatuvaatimukset eivät sisällä eri käyttäjäryhmien vaatimuksista lähteviä erityisratkaisuja, kuten näkövammaisten opaslaattoja.

Perustason kohteita ovat:

- koulujen ja oppilaitosten ympäristöt,
- päiväkotien ympäristöt,
- kirjastojen ja museoiden ympäristöt,
- kirkkojen ja seurakuntatilojen ympäristöt,
- uimahallien ympäristöt,
- muiden julkisten ja
- yksityisten palveluiden ympäristöt

Erikoistason esteettömyys määritellään palvelutarjonnan ja käytön mukaan. Erikoistason esteettömyyttä edellytetään silloin, kun vaaditaan tavallista suurempaa esteettömyyttä; kohteita käyttävät erityisryhmät, esimerkiksi näkövammaiset tai autismin kirjoa sairastavat. Tämä asettaa perustasoa tiukemmat vaatimukset mm. valaistuksen voimakkuuksien tai opasteiden suhteen. Erityisesti näkövammaisille tarkoitettussa kohteessa tulee olla mm. kulkemista ohjaavat opastelistat.

Erityistason kohteita ovat muun muassa:

- kävelykatuympäristöt,
- keskusta-alueet, joilla on julkisia palveluja,
- vanhus-, vammais-, sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavien toimipaikkojen ympäristöt,
- alueet, joilla on paljon seniori, vanhus - ja vammaisasuntoja,
- julkisen liikenteen terminaali- ja pysäkkialueet,
- liikunta- ja leikkipaikat, joilla on huomioitu kaikki käyttäjät,
- esteettömät reitit esimerkiksi virkistysalueilla.

8.1 Esteettömyystyöryhmä ja koollekutsuja

Kaupungin- tai kunnanjohtajan nimeämä esteettömyystyöryhmä suorittaa vuosittain vähintään kaksi esteettömyyskartoituskävelyä ja kokoontuu vähintään 6 kertaa vuodessa; tehtävänä esteettömyyskartoituskävelyn suunnittelu – toteutus – yhteenveto ja raportin laadinta.

Esteettömyystyöryhmään valitaan henkilöitä vanhus- ja vammaisneuvostoista sekä kunnan eri toimialoilta. Tällä varmistetaan, että yhteistyötä tiivistetään toimialojen kesken esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Työryhmää täydennetään tarvittaessa jäsenten vaihtuessa ja kohteesta riippuen.

- Esteettömyystyöryhmän nimetty koollekutsuja kutsuu ryhmän koolle sovittuina aikoina, kuitenkin hyvissä ajoin ennen suunniteltua esteettömyyskartoituskävelyä. Esteettömyyskartoituskävely suositellaan suoritettavaksi keväällä, kesällä tai syksyllä sekä talviaikaan.
 - Talviaikaan esteettömyyskartoituskävelyllä kartoitetaan ja havainnoidaan kevyenliikenteen väylien ja risteysten kulkukelpoisuutta - etteivät pehmeä lumi tai vallit estä apuvälineillä etenemistä keskeisillä paikoilla. Lisäksi havainnoidaan liikkumisesteisten pysäköintipaikkoja - niitä ei tule pitää lumensäilytyspaikkoina.
- Työryhmän kokouksessa käydään läpi esteettömyyden ja saavutettavuuden suhteen parannettavia kohteita, priorisoidaan kohteiden sekä esteettömyyden vaatimustasot.
- Työryhmä tutustuu kunnan/verkkosivujen avulla tietoihin ja merkintöihin alueen tai rakennuksen esteettömyydestä ja arvioi, onko verkkosivut saavutettavuusdirektiivin

- mukaiset.
- Työryhmä määrittää esteettömyyskartoituskävelyn reitin ja sopii työjaosta kartoituksen aikana sekä sen jälkeen; kuka
 - kuvaa,
 - mittaa,
 - kirjaa ylös havaitut puutteet
 - huolehtii muun muassa mukaan otettavista apuvälineistä,
 - kirjoittaa esteettömyyskartoituskävelyn jälkeen raportin.
 - Työryhmä sopii aikataulun ja järjestelyt esteettömyyskartoituskävely päivänä; esimerkiksi kartoituksen aikana pidettävistä tauot, mahdollisesti matkalla olevat esteettömät wc:t ja ruokapaikat sekä keliolosuhteet.
 - Mahdollisimman pian esteettömyyskartoituskävelyn jälkeen työryhmän kokoontuu yhteen ja määrittelee havaittujen kohteiden toimenpideluokittelun, kiireellisyysluokan ja merkitsee ne toimenpiteiden luokittelukaavakkeeseen sekä myöhemmin raporttiin.
 - Työryhmä sopii tulevat kokoukset sekä tulevat esteettömyyskartoituskävelyt, jotka voidaan suorittaa seurantakartoituskävelynä sovitun ajankohdan jälkeen. Tällöin kartoitetaan, onko raportoiduissa kohteissa suoritettu esteettömyyttä ja saavutettavuutta parantavia toimenpiteitä.

8.2 Esteettömyyskartoitukseen tarvittavat mittaustyökalut ja tarvikkeet

Esteettömyyskartoituksessa tarvitaan seuraavat mittaustyökalut ja -tarvikkeet: rullamitta, kamera, vatupassi ja jousivaaka. Ne ovat kartoittajan perustyökaluja, jolla suoritetaan kaikki tarvittavat mitaukset, kuten tilan leveys, syvyys, kalusteiden ja kulkuväylien mitoitus jne.

Mitat kannattaa merkitä heti ylös kävelyn aikana, koska muuten ne helposti unohtuvat ja faktatieto jää saamatta. Lisäksi sisätiloja kartoitettaessa voidaan käyttää luksimittaria valonvoimakkuuden mittaamiseen tai desibelimittaria äänenvoimakkuuden mittaamiseen.

8.2.1 Rullamitta

Rullamitta on esteettömyyskartoituksessa välttämätön mittaustyökalu. Rullamittaa käytetään kun mitataan esimerkiksi kulkuväylien ja ovien leveyksiä, kynnysten ja portaiden korkeuksia, tasoeroja tai luiskien pituutta. Mikäli kaltevuusmittaa ei ole saatavilla, voidaan nousukulma laskea rullamittaa avuksi käyttäen.

8.2.2 Kamera

Kamera on välttämätön apuväline ympäristön olosuhteiden muistiin tallentamiseksi. Varsinkin suuressa kohteessa kartoituslomakkeet ja muistikuvat eivät pelkästään riitä. Valokuvia voidaan käyttää myös ongelmaa selventävänä kuvituksena raportissa. Vaaraa aiheuttavat kohteet on aina syytä esittää valokuvina. Lisäksi mustavalkoista valokuvaa käytetään apuna riittävän kontrastin arvioinnissa näkövammaisten esteettömyyttä arvioitaessa.

8.2.3 Kaltevuusmittari

Kaltevuusmittarilla eli vatupassilla mitataan luiskan tai kulkuväylän kaltevuus sen jyrkimmästä kohdasta (tarvittaessa useammasta kohdasta). Digitaalinen kaltevuusmitta antaa tuloksen suoraan asteina tai prosentteina. Älypuhelimiin on saatavissa myös sovelluksia, jotka antavat kaltevuuslukemat suoraan prosentteina. Lomakkeen kriteerit on ilmoitettu prosentteina. Mittaustilanteessa on tarkastettava, että laite näyttää tuloksen prosentteina. Mikäli kaltevuusmittaa ei ole käytettävissä, luiskan kaltevuus voidaan laskea oheisen kaavan mukaan. Kaltevuusprosentti saadaan, kun luiskatun kohdan korkeus (A) jaetaan pituuden kohtisuoralla projektiolla (B) ja kerrotaan sadalla.

8.2.4 Jousivaaka

Ovien avaamiseen tarvittavan voiman mittaamiseen käytetään jousivaakaa. Laukkuvaaka tai kala-vaaka käy hyvin tähän tarkoitukseen. Oven avaamiseen tarvittava maksimivoima ei saisi ylittää 10 Newtonia, eli 1 kilogrammaa. Jousivaaka antaa tuloksen kilogrammoina. Mittaus suoritetaan asetamalla jousivaakan koukku tai siihen mittauksen helpottamiseksi kiinnitetty naru oven vetimeen ja vetämällä kohtisuoraan ovesta poispäin. Mittaustulos otetaan ylös siitä kohdasta, jolloin ovi avautuu.

8.3 Esteettömyyskartoituskävelyn toteutus

Esteettömyyskartoituskävelyn suorittajat sopivat etukäteen kartoituksen painopisteet ja laajuuden. Kävelykierroksen tulisi keskittyä liikkumisen ja toimimisen turvallisuuteen ja merkittävimpien epäkohtien selvittämiseen. Työryhmä vertaa kerättyjä tietoja esteettömyyskriteereihin. Lopuksi laaditaan raportti, jossa kuvataan kohteiden esteettömyyden nykytilaa ja nostetaan esiin havaitut puutteet. Työryhmä kirjaa kartoituskävelyn tulokset ja antaa toimenpide-ehdotuksia esteettömyyden kehittämiseksi ja parantamiseksi.

Esteettömyyden kartoittaminen on pääasiassa mittaamista, mutta myös havainnointia ja arviointia. Erityisesti aistiympäristön kartoittaminen perustuu kartoitettavan tilan havainnointiin ja osin arviointiin. Esteettömyys ja saavutettavuusohjelman lopussa on liitteenä tiivistetyssä muodossa mitoitusohjeet, joiden avulla saadaan kattavasti huomioitua kaikki käyttäjäkunnat esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta.

Esteettömyyskartoituskävelyä toteutettaessa tärkeässä osassa ovat kokemusasiantuntijat esimerkiksi vanhus- ja vammaisneuvostoista. Lisäksi esteettömyyskartoituskävelyllä tulee olla mukana pyörätuoli ja rollaattori. Apuvälineitä käyttämällä kartoituskävelyn aikana saadaan konkreettista tietoa esteellisistä kohteista. Katu- ja viheralueilla kartoitettavien alueiden ja reittien valinta perustuu tarvepohjaiseen priorisointiin. Suositeltavaa on toteuttaa esteettömyyskartoituskävely niin, että katu- ja viheralueet kartoitetaan eri päivänä kuin rakennusten ja sisätilojen kartoitus. Näin esteettömyyskartoituskävelyn voi osallistua priorisoidusti kunnasta ne henkilöt, jotka ovat vastuussa kartoitettavasta alueesta ja parhaiten tietoisia kohteen nykytilasta. Tämä nopeuttaa myös esteettömyyskartoituskävelyn toteutusta ja raportointia.

Kun esteettömyyskartoituskävelyn painopisteet, laajuus ja kävelykierroksen reitti on päätetty, tulisi se suorittaa kerran keväällä/kesällä/syksyllä ja kerran talvella. Tällöin voidaan kartoittaa alueen esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäksi myös huolto ja kunnossapitotöiden toteutus eri

vuodenaikoina. Lisäksi kiinteistön teknistä käyttäjää, isännöitsijää, kiinteistön omistajaa ja kiinteistössä työskentelevää henkilökuntaa haastattelemalla saadaan tietoa vallitsevista ongelmista, korjaustarpeista, tehdyistä korjauksista ja perusparannustarpeista.

8.4 Toimenpiteiden luokittelu

Työryhmä kerää tarvittavan mittatiedon kohteesta ja tekee samalla esteettömyyteen liittyviä havaintoja. Ryhmä kerää esteettömyyskartoituskävelyn aikana kohteesta tiedot täyttämällä toimenpideluokittelun kaavaketta paikan päällä ja ottaa kohteesta valokuvia kartoitusraportin laatimista varten. Toimenpide-ehdotukset esitetään lyhyesti taulukkomuodossa ja lisäksi tuodaan esille korjausten hyödyt tilojen käyttäjille. Toimenpide-ehdotukset luokitellaan puutteen aiheuttaman vaaran tai haitan sekä toimenpide-ehdotuksen toteuttamistavan mukaan. Tämä edesauttaa osaltaan kunnostuksen, korjaamisen tai havaittujen puutteiden suunnittelua ja toteuttamista.

Toimenpideluokittelua voi tehdä kävelyn aikana toimenpideluokittelun kaavakkeeseen(1–3). (Liite 7).

1 = Aiheuttaa vaaran (korjattava heti) T = Toimintatavan muutoksella järjestyvät asiat.

2 = Estää kulun tai toiminnan. H = Toimenpide voidaan tehdä huolto- ja kunnossapitotoinä.

3= Vaikeuttaa kulkua tai toimintaa. S = Toimenpide vaatii suunnittelua, päätöksen investoinnista tai rakenteellisia muutostöitä

Ensisijaisia ovat liikkumisen ja toimimisen turvallisuuteen vaikuttavat seikat. Vaaraa aiheuttavat puutteet on korjattava heti. Liikkumista ja toimimista estävät tai vaikeuttavat seikat (esim. laitteiden ja varusteiden sopimaton sijoitus tai heikko kunto) tulee korjata joko vuosi- tai peruskorjauksen yhteydessä tai erilliskorjauksina. Liitteessä 8 on esteettömyyskartoituksen mittausohjeet avuksi esteettömyyskartoituskävelyjen toimenpiteiden laatimiseksi.

8.5 ESKEH lomakkeet - Rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitusmenetelmä

Tässä alueellisessa esteettömyys ja saavutettavuusohjelmassa ESKEH kartoituslomakkeet ovat liitteinä toimenpide-ehdotuksien avuksi ja lisätyökaluna tarkempien mittaustulosten esittämiseksi. ESKEH-kartoitusmenetelmä on tarkoitettu rakennusten ja niiden ulkoalueiden kartoittamista varten. Maksullisen kartoituksen voi myös tilata kartoituskoulutuksen saaneelta kartoittajalta. Heidän yhteystietonsa löytyvät valtakunnallisesta esteettömyyskartoittajarekisteristä ja heillä on pätevyys tarvittaessa suorittaa sisällöltään havainnoivaa esteettömyyskartoituskävelyä tarkempi ja yksityiskohdaisempi raportti yksittäisestä kohteesta. Kartoituksen avulla saadaan tietoa siitä, missä kohdin esteettömyydelle asetetut kriteerit toteutuvat. Saatua tietoa voidaan hyödyntää kohteen korjaus- ja muutostöiden suunnittelussa. ESKEH-lomakkeet ovat kuitenkin yleisesti käytettävissä ja näin ollen hyvä lisätyökalu ympäristön esteettömyyden nykytilan selvittämiseksi.

Tarkentaviksi kartoituslomakkeiksi tähän ohjelmaan valittiin seuraavat ESKEH-lomakkeet:

- Rakennuksen kartoituslomakkeet osa1. Sisäänkäynti ja ulko-ovi, opastus sisällä, käytävä, sisäovi, portaat sisällä, luiska sisällä, hissi, aula, asiointitila, esteetön wc. (Liite 9)
- Rakennuksen kartoituslomakkeet osa 2. Kokous ja opetustila, auditorio, kahvila/ravintola, kirjasto, näyttelytila, taukotila, puku- ja pesutilat, sauna, uima-allas. (Liite 10)

- Ulkoalueiden kartoituslomakkeet. Kulkuväylä rakennukseen, opastus tontilla, luiska ulkona, portaat ulkona, pysäköinti ja saattoliikenne, leikkialue ja tilapäinen kulku. (Liite 11).

8.6 Raportti

Esteettömyyskartoituskävelyn raporttia käytetään ohjeena parannustoimenpiteissä. Esteettömyyskartoitusraportin tarkoituksena on antaa taustatietoja kartoitettujen kohteiden esteettömyydestä ja korjattavista kohteista. Raporttia voidaan myös hyödyntää tiedotettaessa tilan tai palvelun saavutettavuudesta.

Kartoituksen tulokset esitetään raportissa tiivistetysti ja helppotajuisesti. Raportissa esitetään sekä toimivia että parannusta vaativia asioita. Ensisijaisia ovat kuitenkin liikkumisen ja toimimisen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Seuraavaksi tulevat liikkumista ja toimimista estävät tai vaikeuttavat tekijät, kuten varusteiden tai laitteiden väärä sijoittelu.

Raportti koostuu tekstiosasta, jossa ongelmat kuvaillaan sekä toimenpide-ehdotusten yhteenvedosta, valokuvista ja mahdollisista täydentävistä liitteistä. Toimenpide-ehdotusten esittämisessä tulee ottaa huomioon, ettei liian tarkoilla ehdotuksilla rajata ulos mahdollisia vaihtoehtoisia korjaustoimenpiteitä.

Esteettömyyskartoituskävelyiden avulla selvitetään kohteiden esteettömyyden nykytila ja saadaan realistinen kuva kohteen esteettömyyden tasosta sekä tarvittavista korjauksista päätöksenteon pohjaksi. Työryhmä raportoi esteettömyyskartoituskävelyjen yhteydessä laadituista toimenpiteistä ja niiden toteutuksesta sekä seurannasta kerran vuodessa kaupungin/kunnanvaltuustolle tai hallitukselle, johtoryhmille ja vanhus- ja vammaisneuvostolle.

Raportissa tulee näkyä työryhmän kokoonpano, esteettömyyskartoituskävelyn ajankohta ja reititsuunnitelma. Raportin yhteenvedossa tulee olla toimenpiteiden kiireellisyysluokittelu, toimenpide-ehdotukset sekä korjaustoimenpiteiden tavoitteellinen toteutusaikataulu ja toteutustaho. Lisäksi toimenpiteiden yhteydessä on hyvä kertoa, kuinka ne parantavat käytettävyyttä ja esteettömyyttä. Toimenpide-ehdotukset esitetään lyhyesti alueellisen esteettömyys ja saavutettavuusohjelman liitteenä olevalla toimenpiteiden luokittelukaavakkeella ja siinä tuodaan esille korjausten hyödyt kartoitettujen kohteiden käyttäjälle.

Tavoitteena on kunnan sitouttaminen esteettömyyden edistämiseen. Toiminnan on perustuttava riittävään tietoon ja vaikuttavuuden seurantaan. Toimintakauden aikana tulee luoda käytännöt keskeisten esteettömyyden erikoistasoa edellyttävien kohteiden määrittämiselle, esteettömyyskartoituksille sekä sille, miten esteettömyys huomioidaan infra- ja tilahankkeiden priorisoinnissa.

8.7 Yhteistyö vastuutahojen kanssa tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi

Esteettömyyskartoituskävelyn aikana tai sen jälkeen toimenpidekaavakkeeseen merkataan havainnoinnin ja/tai arvioinnin ja/tai mittauksen perusteella parannusta vaativa kohde, toimenpide, vastuutaho ja suorittaja tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Kun nämä tiedot ovat

esteettömyystyöryhmän käytettävissä tulee olla yhteydessä vastuutahoon tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Vastuutaho vie parannustoimenpiteen suoritustasolle asti. Korjaus- tai parannustoimenpiteen suorittaja voi olla esimerkiksi kunnan tilapalvelu, kiinteistön omistaja tai kiinteistöhuoltoyhtiö.

Esteettömyyskartoituskävelyn raportti sekä korjattavan kohteen tiedot tulee toimittaa toimenpiteen toteuttajalle, jotta työ tulee tehtyä olemassa olevien esteettömyys ja saavutettavuussäännösten mukaisesti. Esteettömyystyöryhmän tulee pyrkiä tunnistamaan niitä keskeisiä toimijoita ja toimintoja, jotka ovat esteettömyyden toteutumisen kannalta keskeisiä.

Kuntien verkkosivujen ja sähköisten palvelujen saavutettavuuden lisääminen tapahtuu tällä hetkellä henkilökunnan koulutuksien avulla. Uudistusten tavoitteena on kehittää julkisten sivustojen ja sovelusten käytettävyyttä kaikkien kansalaisten, mutta erityisesti toimintaesteisten kannalta.

Alueellisen esteettömyys ja saavutettavuusohjelman myötä otetaan käyttöön kuntien henkilökunnalle perehdytykseen suunnattu palveluopas, joka osaltaan parantaa saavutettavuutta Itä-Uudenmaan alueen kunnissa.

9 Itä-Uudenmaan kuntien sitoutuminen alueellisen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman toteutukseen ja seurantaan

1. Kaupungin/kunnan valtuusto/hallitus ja sen jälkeen toimialojen johtoryhmät hyväksyvät esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman ja sitoutuvat sen toimeenpanoon.
2. Kaupungin/kunnanjohtaja nimeää esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman työryhmän, johon tulee toimialojen sekä vammais- ja vanhusneuvoston edustus. Työryhmää täydennetään tarvittaessa jäsenten vaihtuessa ja kohteesta riippuen.
3. Työryhmä raportoi esteettömyyskartoituskävelyjen yhteydessä laadituista toimenpiteistä ja niiden toteutuksesta sekä seurannasta kerran vuodessa marraskuussa kaupungin/kunnanvaltuustolle (-hallitukselle), johtoryhmille ja vanhus- ja vammaisneuvostolle.
4. Toimialojen ja tulosyksiköiden yhteistyötä lisätään esteettömyyden ja saavutettavuuden turvaamiseksi. Kaikki toimialat määrittelevät saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvät tavoitteensa osana oman toiminnan suunnittelua. Kukin toimiala huomioi tavoitteet talous- ja toimintasuunnitelmissaan ja varaa toteuttamiselle tarvittavat resurssit.
5. Seurataan ja mitataan vuosittain edellä esitettyjen linjausten toteutumista esteettömyystyöryhmän tekemien raporttien pohjalta.

6. Tietoa esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tarjotaan kaupunkilaisille/kuntalaisille eri viestintäkanavien kautta.

9.1 Kuntien työryhmien koollekutsujat ja alueellisen työryhmän jatkotyöskentely

Kuntien työryhmien koollekutsujat:

- Askola: Susanna Kortelainen
- Lapinjärvi: Kristiina Tikkala
- Loviisa: Monica Sund
- Porvoo: Kirsi Oksanen
- Sipoo: Jukka Suhonen

Esteettömyystyöryhmän nimetty koollekutsuja kutsuu kunnan/kaupungin työryhmän koolle sovituina aikoina, kuitenkin hyvissä ajoin ennen suunniteltu esteettömyyskartoituskävelyä.

Koollekutsujat sopivat lisäksi vuosittain lokakuulle alueellisen työryhmän tapaamisen. Alueellisissa tapaamisissa käydään läpi kuntakohtaiset vuosittaiset esteettömyyskartoitusraportit ja jaetaan hyviä käytäntöjä muille työryhmäläisille.

10 Yhteenveto

Esteettömyyttä ei tule nähdä erityisratkaisuna, vaan kaikkien kuntalaisten liikkumista, osallistumista ja toimintaa helpottavana kunnan tapana toimia. Esteetön rakennettu ympäristö ja palvelujen hyvä saavutettavuus parantavat jokaisen elämänlaatua ja luovat erityisesti eri tavoin toimintaesteisille ja ikääntyneille edellytyksiä elää itsenäisesti.

Esteettömyys on ihmisoikeus ja edellytys sille, että vammaiset henkilöt voivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla. YK:n yleissopimus korostaa kaikille sopivaa suunnittelua (Design for All tai Universal design), mikä tarkoittaa tilojen ja ympäristöjen suunnittelu- vaiheessa tapahtuvaa esteettömyyden huomioonottamista, jotta kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua.

Ihmisoikeudet vallitsevat vain silloin, jos ne toteutuvat jokaisen yksittäisen ihmisen kohdalla. Esteettömyys ja saavutettavuus toteutuvat vain, jos jokainen yksityiskohta noudattaa ohjeistusta. Kompromisseilla saavutetaan näennäiskorjauksia, jotka ovat usein vammaisten kannalta käyttökeltomia.

Esteetön Itä-Uusimaa 2021-2025 -ohjelman asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi kiinnitämme kunnan toiminnassa huomiota esteettömyys- ja saavutettavuus asioihin, jotta ne muodostaisivat luonnollisen osan suunnittelu- ja päätöksentekoprosessiamme.

10.1 Työryhmän jäsenen mietteitä

”Pitääkö niiden joka paikkaan päästä? Kyllä pitää.

Samanlaiset kiinnostuksen kohteet, samat tarpeet ja toiveet. Vammainen on pienokainen, nuori, sinkku, äiti, isä, isovanhempi, joka kouluttautuu, harrastaa, käy töissä, toimii yrittäjänä.

Tapaturman, sairastumisen jälkeen voit olla sinäkin vammainen. Kun esteettömyys ei toteudu, menetys osuu koko lähipiiriin. Asioiden hoitaminen, työllistyminen, terveyden ylläpitäminen vaikeutuvat, yhteisten hetkien ilo katoaa, ja yhteiskuntaan osallistuminen tasavertaisesti käy mahdottomaksi.

Kun yhteistyötä tehdään suunnittelun varhaisesta vaiheesta asti, esteettömyys ja saavutettavuus toteutuvat aidosti, eivät vain näennäisesti. ”

Lähteet

Aatelo Maija, Esteettömyyskartoitus Porvoon pääkirjasto. Kurssityö 27.10.2020

Ahlgren Anja, Lassila Anne, Rautakoski Maire-Liisa. Esteettömyyskartoitus Porvoossa. Opinnäytetyö Hoitotyön koulutusohjelma Laurea Ammattikorkeakoulu Porvoon yksikkö 8/2012.

Aluehallintovirasto. Digi kuuluu kaikille. Luettavissa <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi>

Gustafsson Henrik, YK:n vammaissopimus käyttöön!-käsikirja. Invalidiliitto toim. 2011, uudistettu vuosina 2016 ja 2019

Hallintolaki. Finlex 6.6.2003/ 434

Haanperä Tapio; Saavutettavuus verkkopalveluissa -esitys. Itä-Uudenmaan alueellinen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma laajatyöryhmä tapaaminen 23.9.2020.

Hätönen Johanna; Tietoa kuntien tekemän esteettömyystyön tueksi -esitys. Itä-Uudenmaan alueellinen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma laajatyöryhmä aloitustapaaminen 2.9.2020

Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE; Esteettömyyskartoitusopas 2019.

Kilpelä Niina; Esteetön rakennus ja ympäristö. Ympäristöministeriö, Rakennustieto Oy 2019.

Kulttuuria kaikille. Luettavissa <http://www.kulttuuriakaikille.fi/>

Laaja Johanna; Kaikkien kasvojen kunta. Opas yhdenvertaisuuden edistämiseen kunnan toiminnassa. Kuntaliitto

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Finlex 306/2019.

Lämsä Elina ; Loviisan kaupungin Esteettömyyskävely raportti. Ramboll Finland Oy 2019.

Maankäyttö ja rakennusasetus. Finlex 10.9.1999/895.

Maankäyttö ja rakennuslaki. Finlex 132/1999.

Masoumi Yasamin, Seppälä Pyry, Öhberg Miia ; Esteettömyyskartoitus Loviisassa. Opinnäytetyö Hoitotyön koulutusohjelma Laurea Ammattikorkeakoulu Porvoon yksikkö 11/2014.

Nyström-Järvinen Minna; Miksi pykälien mukaan rakennettu ei ole esteetön?-esitys. Itä-Uudenmaan alueellinen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma laajatyöryhmä tapaaminen 21.10.2020.

Papunet Saavutettavuus. Luettavissa <https://papunet.net/saavutettavuus>

Pesola Kirsti. Invalidiliitto, Esteettömyysratkaisut asuintaloissa. Esteettömyys rakennusvalvonnassa ja asuntorakentamisessa 12.9.2014.

Raideliikennelaki. Finlex 1302/2018.

Rappe Erja, Kotilainen Helinä, Rajaniemi Jere, Topo Päivi; Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö, Ympäristöministeriö, Helsinki 2018

Rikoslaki. Finlex 39/1889.

RT-kortisto Rakennustieto. Luettavissa www.rakennustieto.fi

Saavutettavasti.fi. Luettavissa <https://www.saavutettavasti.fi>

Suomen perustuslaki. Finlex 11.6.1999/731

Suomen YK-liitto; YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja 2015.

SuRaKu-ohjekortit. Luettavissa [https://hel.fi/helsinkikaikille/fi/ohjeita-suunnitteluun/esteettoman -rakentamisen -ohjeet](https://hel.fi/helsinkikaikille/fi/ohjeita-suunnitteluun/esteettoman-rakentamisen-ohjeet)

Sylberg Juha; Esteettömyys näkövammaisten näkökulmasta-esitys. Itä-Uudenmaan alueellinen esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma laajatyöryhmä aloitustapaaminen 2.9.2020.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Finlex 1986/609.

Tieliikennelaki. Finlex 729/2018.

Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä. Finlex 241/2017.

Vesanen-Nikitin Irja, Åkermark Mikael; Liikenteen ja viestinnän palvelut esteettömiksi. Toimenpideohjelma 2017-2021. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 8/2017.

Yhdenvertaisuuslaki. Finlex 1325/2014.

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Finlex 27/2016.

Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus. Kuntaliitto 2017.

Ympäristöministeriön asetus asuin-, majoitus- ja työtiloista. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171008>

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen käyttöturvallisuudesta. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171007>

Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta. Luettavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170848>